

Podmínky soužití mladých dospělých potomků s rodiči pod jednou střechou

Ludmila Horsáková

Bakalářská práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Ludmila HORSÁKOVÁ**
Osobní číslo: **H10165**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Podmínky soužití mladých dospělých potomků s rodiči pod jednou střechou**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerže a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti rodiny, výchovy a vzájemných vztahů v rámci rodiny.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvalitativního výzkumu prostřednictvím rozhovorů.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace a ukotvení v oblasti sociální pedagogiky.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

MAŘÍKOVÁ, Hana. Proměny současné české rodiny. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. ISBN 8085850931.

MOŽNÝ, Ivo. Rodina a společnost. Praha: Sociologické nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-86429-87-8.

SOBOTKOVÁ, Irena. Psychologie rodiny. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-250-8

TUČEK, Milan et al. Česká rodina v transformaci – stratifikace, dělba rolí a hodnotové orientace. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 1998. ISBN 80-85950-45-6.

VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie II.: Dospělost a stáří. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1318-5.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Ilona Kočvarová, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

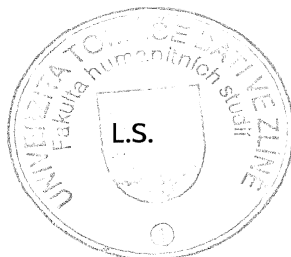
30. listopadu 2012

Termín odevzdání bakalářské práce:

3. května 2013

Ve Zlíně dne 19. února 2013

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně19.4.2013

.....Hrusáková Ludmila

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce je zaměřena na podmínky soužití mladých dospělých potomků s rodiči pod jednou střechou. Teoretická část se zabývá institucí rodiny, výchovou, vztahy v rodině a zákonitostmi období mladé dospělosti. Empirickou část tvoří kvalitativní výzkum realizovaný metodou polostrukturovaného rozhovoru podle zakotvené teorie. Cílem práce je zmapovat podmínky, za jakých žijí mladí dospělí potomci s rodiči pod jednou střechou, a to jak z pohledu dospělých dětí, tak jejich rodičů.

Klíčová slova: rodina, životní cyklus rodiny, výchova, děti, citová vazba, komunikace, mezigenerační vztahy v rodině, kvalitativní výzkum, rozhovor

ABSTRACT

The Bachelor thesis concentrates on conditions of coexistence of young adult descendants with their parents under the same roof. The theoretical part deals with family institution, education, relations in families and the period of young adulthood. The empirical part consists of qualitative research implemented by method of semistructured dialog according to embodied theory. The aim of the work is to map conditions which come when young adults live with their parents under the same roof and also to find out different views of adult children and their parents on their coexistence.

Keywords: a family, family life cycle, education, children, emotional relations, communication, intergeneration relations in families, a qualitative research, a dialog.

Děkuji paní Mgr. Iloně Kočvarové, Ph.D. za odborné vedení bakalářské práce, cenné rady, podporu a pozornost, kterou mi po celou dobu věnovala.

Dále bych ráda poděkovala rodinám, jež mi poskytly rozhovor a také své vlastní rodině, za podporu a pomoc po celou dobu studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Motto

„Nejdřív máme děti na rukou, potom na klíně a nakonec na krku.“

JAPONSKÉ PŘÍSLOVÍ

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 RODINA	12
1.1 HISTORIE RODINY	13
1.2 ŽIVOTNÍ CYKLUS RODINY	15
1.3 PORUCHY RODINY	18
1.4 KVALITA VZTAHŮ V RODINĚ.....	19
1.5 ÚROVEŇ KOMUNIKACE V RODINĚ.....	20
1.6 VÝCHOVA V RODINĚ.....	22
1.7 ROLE ZÁKLADNÍCH PŘÍSLUŠNÍKŮ V RODINĚ.....	24
2 MLADÁ DOSPĚLOST	27
2.1 CHARAKTERISTIKA VÝVOJE ČLOVĚKA V OBDOBÍ MLADÉ DOSPĚLOSTI	27
2.2 SOCIALIZACE ČLOVĚKA V OBDOBÍ MLADÉ DOSPĚLOSTI	29
2.3 GENDEROVÁ IDENTITA MLADÉHO DOSPĚLÉHO.....	30
3 SHRUTÍ TEORETICKÉ ČÁSTI	32
II PRAKTICKÁ ČÁST	33
4 METODOLOGIE VÝZKUMU	34
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM A CÍL VÝZKUMU	34
4.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY.....	34
4.3 POJETÍ VÝZKUMU	35
4.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR A ZPŮSOB JEHO VÝBĚRU	35
4.5 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO VZORKU.....	36
4.6 TECHNIKA VÝZKUMU	38
4.7 ORGANIZACE A PRŮBĚH VÝZKUMU.....	38
5 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	41
5.1 ANALYTICKÝ PŘÍBĚH.....	41
5.1.1 Příčina: Výhodné soužití	41
5.1.2 Jev: Samozřejmé souznění	43
5.1.3 Kontext: Spojování generací	45
5.1.4 Intervenující podmínky: Rozdělování rolí v rodině	46
5.1.5 Strategie jednání a interakce: Stavební kameny funkční rodiny	47
5.1.6 Následek: Stagnace rodinného cyklu.....	49
5.2 TEORETICKÝ MODEL.....	51
6 SHRUTÍ EMPIRICKÉ ČÁSTI	54
7 ZÁVĚR	56

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	57
SEZNAM SCHÉMAT	61
SEZNAM PŘÍLOH.....	62

ÚVOD

Bakalářská práce pojednává o fenoménu dnešní doby, a to soužití potomků s rodiči pod jednou střechou déle, než je opravdu nutné. Přirozenému vylétání z hnízda brání potomkům ve většině případů servis, který se jim ze strany rodičů dostává. Svou roli zde hrají jak materiální, tak finanční důvody. Děti, které jsou schopny se již po finanční stránce dostatečně zabezpečit, využívají starostlivosti a péče matek, jejichž role je vůči svým potomkům de facto celoživotním úvazkem. Hlavní služby, které potomci od rodičů, a to zejména matek, očekávají, jsou mít uvařeno, naklizeno, vyžehleno. A to nejlépe bez samotného vlastního přičinění. Obecná potřeba nezávislosti, samostatnosti a zodpovědnosti ustupuje do pozadí. Podle statistik u nás rapidně stoupá počet dětí, které zůstávají u rodičů, a to až do jejich třicátého roku věku (Průzkum ČSOB, © 2011). Výzkum probíhající v roce 2009 ve Velké Británii nabídl také zajímavé výsledky. Z celkového počtu 3000 oslovených respondentů žije u rodičů každý třetí muž a každá pátá žena ve věku od 20 do 40 let. Co se týká příspěvků dětí na rodinné výdaje, přispívá pouze 15 % z nich. (Pešek, © 2012) Rozhodla jsem se proto touto problematikou více zabývat, se snahou dopátrat se dalších zajímavých zjištění.

Cílem mé bakalářské práce je zmapovat podmínky, za jakých žijí mladí dospělí potomci s rodiči pod jednou střechou, a to jak z pohledu dospělých dětí, tak jejich rodičů.

Teoretickou část rozdělují do 3 kapitol. První kapitola je stěžejní a pojednává o rodině jako takové, seznamuje čtenáře se zákonitostmi, které jsou pro ni typické. Velký význam kladu podkapitole, která se týká funkcí rodiny a podkapitole, která se zaměřuje na životní styl rodiny, neboť se domnívám, že právě z jejich pevných základů plynou úzké vazby mezi dětmi a rodiči. Pozornost věnuji rovněž kvalitě vztahů v rámci rodiny, a to jak z pohledu citových vazeb jednotlivých členů, tak z pohledu vzájemné komunikace. Zabývám se výchovou, výchovnými styly a rolemi jednotlivých členů v rodině. Druhá kapitola přibližuje období mladé dospělosti a jeho zásadní mezníky v životě jedince. Třetí kapitola představuje shrnutí teoretické části.

Praktickou část tvoří kvalitativní výzkum, jehož realizace proběhla metodou hloubkového polostrukturovaného rozhovoru podle zakotvené teorie. Obsahuje šest kategorií, které se skládají z několika podkategorií. První kategorie má název Výhodné soužití. Stěžejní kategorií v tomto výzkumu je automatické pojetí, které jsem nazvala Samozřejmé

souznění. Třetí v pořadí má název Spojování generací, která ukazuje kladné stránky tohoto soužití. Každé společné soužití s sebou přináší také problémy, s příznačným názvem Rozdělování rolí v rodině. Předposlední kategorie je definována jako Stavební kameny funkční rodiny. Zkoumám, čím jsou vztahy podmíněny a jaká jsou pravidla vzájemného soužití. Z toho všeho pramení název poslední kategorie nazvaná Stagnace rodinného cyklu. Na základě kategorií následně představuji teoretický model, který shrnuje základní zjištění výzkumu.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 RODINA

Klapilová (2000, s. 27) chápe rodinu jako „malou, primární, neformální sociální skupinu, kterou tvoří jedinci spojení pokrevními, manželskými a adoptivními vztahy“. Jedná se o nejdůležitější hodnotu lidské společnosti. Rodinu doprovází tak specifické činnosti a vztahy, že je v plné míře nedokážou nahradit žádné jiné instituce.

Hartl, Hartlová (2004, s. 512) definují rodinu jako společenskou skupinu spojenou manželskými nebo pokrevními vztahy, k níž se vztahuje odpovědnost a vzájemná pomoc.

Budeme-li hovořit o rodině, pak máme na mysli rodinu tradiční. Tradiční rodinou je monogamní manželství, založené společenstvím rodičů a potomků, popřípadě i jiných blízkých příbuzných (prarodičů), které vykazuje určitou sociální soudržnost a vzájemnost. (Machula, 2005 cit. podle Šrajer, Musil, 2008, s. 21)

V každém typu společnosti se setkáváme s určitým typem rodiny. Dle Rousseauova dilematu je rodina významná hlavně z biologického hlediska, a to z důvodu udržení lidstva. Je také základní jednotkou každé společnosti. Zprostředkuje jedinci vrůstání do jeho společnosti a tím i kultury. Propojuje generace a vytváří pouta solidarity. Je prvním modelem společnosti, se kterým se dítě setkává. Předurčuje jeho vývoj a vytváří vztahy k jiným skupinám lidí. Předává dítěti sociální dovednosti, bez kterých se neobejde v dospělosti. Poskytuje všem členům pocit bezpečného zázemí, jako stabilního a chráněného prostředí. (Matoušek, 1997, s. 8) Můžeme dodat, že rodina je místem zrání a rozvoje člověka.

Každá rodina je společností ovlivňována a formována. Jedním z nejdůležitějších činitelů, majícím vliv na proměnu rodiny, je demokratizace vztahů ve společnosti, a tím pádem i demokratizace vztahů v rodině. Např. samozřejmá péče o starší generaci se stává problémem. Na to navazuje zřizování institucí pro přestárlé občany a také zřizování zařízení pro děti. Mění se systém vzdělávání, který zajišťuje společnost. Vzdělání mladé generace a volba povolání je ovlivňováno potřebami společnosti. Tím, jak vzrůstá zájem rodičů o maximální zabezpečení svých dětí, dochází ke snižování počtu dětí v rodině. Rodiče si uvědomují finanční náklady spojené s výchovou. „Hodnota dítěte stoupá a dítě se stává smyslem a cílem rodinného života. Vztahy mezi manžely a mezi rodiči a dětmi založené na vzájemné lásce a úctě jsou zajisté žádoucí“ (Dunovský, 1986, s. 10). Zároveň jsou také zranitelnější a labilnější. Problémem začínají být rodiny neúplné, rodiny zažívající určitou krizi, nebo rodiny potýkající se s rozvodem manželství. Hlavou neúpl-

ných rodin se převážně stává matka, která je zároveň i vychovatelem. Potřeba mužského vzoru v rodině bývá mnohými matkami často bagatelizována.

Rodina má také své určené funkce. Podle dělení Krause (2008, s. 81 – 83) je to funkce biologicko – reprodukční, sociálně - ekonomická, ochranná, sociálně – výchovná, rekreační, relaxační, zábavná a emocionální.

Na základě plnění funkcí rodiny, rozlišuje jak Kraus, Poláčková et al. (2001, s. 79), tak Kraus (2008, s. 80) několik typů rodin. Jsou to:

- rodina funkční, která plní funkce rodiny dostatečně;
- rodina dysfunkční, kde dochází k poruchám v plnění funkcí rodiny, nicméně život rodiny ani vývoj dítěte není vážně ohrožen;
- rodina afunkční, kdy je zásadně narušen socializační proces dítěte, rodina je vážně ohrožena a dochází k jejímu rozkladu.

Kraus, Poláčková et al. (2001, s. 78 – 79) a Kraus (2008, s. 80) rozlišují dále rodinu dle počtu členů, a to na:

- nukleární (rodiče a děti);
- rozšířenou (rodiče, děti, prarodiče a ostatní příbuzní).

Třetím typem je dle Krause, Poláčkové et al. (2001, s. 79) a Krause (2008, s. 80) dělení rodiny na:

- orientační, do které jedinec vrůstá jako dítě;
- prokreační, kterou jedinec sám zakládá.

1.1 Historie rodiny

Je známo, že rodina prošla složitou cestou v jednotlivých etapách historického vývoje. V knize Rodina našich předků (Horský, Seligová, 1996) se dočítáme jak o obecnějších, tak o specifických rysech historického utváření rodiny, zejména o utváření odlišností západoevropského a východoevropského způsobu rodinného života v 16. až 18. století. Rodina východoevropská se vyznačovala vysokým počtem členů domácnosti, jednalo se o osm až osmnáct členů, zatímco západoevropská měla počet členů daleko nižší, počet se udával okolo pěti lidí. Musíme vzít také v úvahu, že v západní Evropě byl běžnou součástí lidské-

ho života poměrně brzký odchod z rodného domu, a to do učení nebo služby. Většinou se nejednalo o ekonomickou nutnost, ale o součást výchovy mladého člověka. Založit si rodinu znamenalo nejdříve se osamostatnit a zajistit živobytí. V jihovýchodní Evropě naopak nebylo nutné, aby se mladý člověk osamostatnil. Tady fungovala silná pouta pokrevního příbuzenství, která spočívala také v ochraně vůči státu. Na velikosti rodiny měl do značné míry vliv také vstup do manželství. V této části se traduje věk při prvním sňatku až o pět let dříve, než v západní části. Nelze však posoudit, zda tyto hodnoty vstupu do manželství, které se týkají Evropy, lze také přenášet i hlouběji do minulosti, nebo se týkají pouze 16. až 18. století. „Sňatek byl věcí veřejnou, ať již proto, že k němu bylo třeba církevního a někde i vrchnostenského příkázání, nebo proto, že se na jeho sjednání podíleli rodiče či okruh přátel. Sňatek byl rovněž, jak soudí francouzský historik Robert Mousnier, v tradiční společnosti vyjádřením sociální rovnocennosti a sounáležitosti rodin snoubeneckého páru. A dokládá, že tato rovnost nespočívala v rovnosti majetku, nýbrž v rovnosti cti, specifické stavovské úcty“ (Horský, Seligová, 1996, s. 73). Dle autorů (Horský, Seligová, 1996), byl sňatek dostupný jenom tomu muži, který dokázal zajistit existenční podmínky pro budoucí rodinný život. A to dokázal, pokud se stal dědicem, nebo měl vlastní živnost. V 17. a 18. století začal být hlavní důraz kladen na mateřskou lásku a na přirozenou autoritu otce.

Manželské vztahy zaznamenaly v 19. století významné změny. Dochází ke svobodné volbě partnera na základě lásky a pevné citové vazby. Ideálem je oddělené bydlení nukleárních rodin. Česká rodina zaznamenala v průběhu několika posledních desetiletí řadu proměn. Především se změnila ekonomická funkce rodiny. Žena už není závislá na svém muži po stránce ekonomické, v mnoha případech má plat vyšší. Mění se žebříček hodnotových orientací v rodině. Výchova dítěte není jenom výsadou matky, ale stejnou mírou se zapojuje také otec dítěte. Dochází k odkládání vstupu do manželství a zakládání rodiny. Je zcela běžným jevem narození potomka neprovdané matce nebo akceptace nesezdaného soužití. Dochází k omezování počtu dětí. „Průměrný počet dětí narozených jedné ženě u nás, klesl v roce 2011 na 1,43, v roce 2008 to bylo ještě číslo 1,5“ (Kačerová, © 2012). Rodina je zakládána neformálně bez sňatku, prodlužuje se doba, po kterou děti a rodiče žijí společně.

Snad nejvýraznější změny zaznamenala česká rodina na počátku tohoto století, a to v důsledku kulturně sociálních změn. Zatímco v minulém století byl výhradním živite-

lem rodiny muž a od ženy se očekávala péče o děti a starost o domácnost, v současné době se muž i žena věnují pracovní kariéře stejně, zastupitelnost v domácnosti a péče o děti je rovnoměrně rozdělena. Dochází k novému fenoménu, který se dříve nevyskytoval. Z důvodu pracovního vytížení nezbývá na děti mnoho času, rodina je izolována od okolí, přestává poskytovat dostatečnou oporu svým členům, proměna rodinných vztahů je zásadní. Existenční starosti a stále vyšší pracovní nároky na zaměstnance s cílem dosahování co nejvyšších zisků vedou k nestabilitě rodiny. V rodinách se vytrácí prostor k naslouchání, porozumění a pochopení. Všechny tyto vlivy mají za následek krizi v rodině, popřípadě rozchod či rozvod partnerů. (Kraus, 2008, s. 83 – 85)

1.2 Životní cyklus rodiny

Plaňava (2000, s. 141 – 144) člení životní cyklus rodiny do šesti vývojových etap.

Nultá fáze se nazývá „předmanželské /s/párování“ a zahrnuje v sobě podstatu hledání svého životního partnera, jeho nalezení neboli „vážnou známost“, na niž navazuje událost zasnoubení se a sňatku. Můžeme ji odhadovat na období 1 – 2 let.

První fáze je autorem nazývána „mladý bezdětný pár“. Jedná se o začátek soužití a trvá do narození prvního dítěte, shodně jako v nulté fázi 1 – 2 roky.

Druhou fází je „rodina s malým/i/ dítětem (dětmi)“, jejímiž podfázemi jsou symbiotická (batolecí) fáze a post-symbiotická (předškolní fáze). Post-symbiotická fáze je předzvěstí konce mateřské dovolené a žena v tuto dobu nastupuje znovu do pracovního procesu. Tuto fázi lze vymežit na trvání 3 – 6, nebo 6 až 8 let.

Třetí fází je „rodina se školákem“ a odhadujeme ji na 7 – 9, nebo 9 – 11 let, kdy je dítě vlastně v pubertě.

Čtvrtá fáze je pro naši práci stěžejní. Autor ji nazývá „odpoutávání a vylétávání z hnízda“. Jejími podfázemi jsou rodina s dospívajícími dětmi a samotné odcházení potomků z rodičovského domova.

Na ni navazuje pátá fáze tzv. „prázdné hnízdo“, kdy nejmladší potomek odchází z domova. Podfází jsou zde zralý pár, kdy má autor na mysli sňatek již nejmladšího potomka s partnerem či partnerkou a stárnoucí pár, kdy se partneři odebírají do penze nebo jeden z nich umírá. Tato druhá podfáze je myšlena v délce od 23 a více let.

Domníváme se, že prodlužuje-li se čtvrtá fáze dle dělení Plaňavy (2000), automaticky může dělení etap dle počtu let vzápětí nesouhlasit.

Dle Matouška (1997) probíhá vývojový cyklus západní rodiny v sedmi systémově po sobě jdoucích etapách.

Počátek vývojového cyklu spočívá ve volbě partnera. Zde hrají důležitou roli vlastní očekávání. Dle transkulturálních studií prosazují muži i ženy jiné životní hodnoty. Zatímco muži upřednostňují fyziologickou složku partnerky, tj. vzhled a věk, ženy očekávají od protějšku ekonomické zabezpečení. „Přitažlivá a mladá žena dává naději na zdravé potomstvo a starší, ekonomicky zdatný muž zase umožňuje rodině získání potřebných materiálních statků pro přežití“ (Matoušek, 1997, s. 51). Hlavní podmínkou je při výběru životního partnera nutný stav zamilovanosti, kterým si jej dokážeme idealizovat. Tato přechodná fáze nabízí páru jak sblížení se, tak schopnost začít uvažovat o sňatku. Později se však dostaví pocit vystřízlivění, jež nám umožní proniknout do reality. A právě realita je mnohdy protikladem všech ideálů. Manželé Kratochvílovi (cit. podle Matouška, 1997, s. 52) uvádí partnerská očekávání následovně. Muži preferují: „uvařeno, uklizeno, neobtěžovat s problémy, sex kdykoliv se jim zachce, obdiv stále.“ Zatímco ženy očekávají především: „posedět a popovídat, duševní porozumění, vycítit co potřebují, vyjadřovat lásku celým svým životem.“ I když mají obě pohlaví očekávání naprosto oprávněná a přirozená, není výjimkou, že se zcela vymknou kontrole. Poté může následovat samotný rozchod.

Následující etapou je sňatek. Ten je spjat s některými formami magie až do dnešní doby. Jsou měsíce, které nejsou vhodné pro sňatek, zatímco některé roční období je pro svatbu právě určené. Současný svatební obřad zaznamenal řadu změn a hlavně předsvatební rituály jsou tabu. Funkce „dohazovače“ naprosto vymizela. Partneři se seznamují sami, rozhodnutí o uzavření manželství je pouze na nich samotných. Ke sňatku není třeba souhlasu rodičů. Věno a majetek nejsou veřejnou záležitostí, předcházející generace se snaží i v dnešní době mladým finančně pomáhat. (Matoušek, 1997, s. 52 – 54)

Třetí etapou jsou vztahy v orientační a prokreační rodině. Každý z nás si ze své orientační rodiny odnáší vlastnosti a zvyky do nové rodiny, aniž by si to jakkoli uvědomoval. Problémy mohou nastat, pokud v rodině partnerky měla dominantní postavení matka a v partnerově rodině otec. Oba se mohou domnívat, že právě v jejich rodině toto rozdělení moci bylo ideální. Důležitou roli hraje také sourozenecká pozice. Určitou výhodou je zku-

šenost se sourozencem opačného pohlaví. Rozhodující ve vztahu je, jak se svými vzory dovedou potomci nakládat. (Matoušek, 1997, s. 55 - 56)

Do vývojového cyklu rodiny zařazuje Matoušek (1997, s. 56 - 58) také transgenerační tradice. Téměř každá rodina udržuje své tradice, a to formou vyprávění starých legend, které mají spojitost s jejími předky, uchováváním starých fotografií, památných předmětů, srovnávání současných potomků se členy předchozí generace. David Reiss (cit. podle Matouška, 1997, s. 58) toto hodnotové měřítko, které je v rodinách tradicí předáváno, nazývá „rodinným kodexem“. Tento kodex je ožívován hlavně při slavnostních příležitostech, kdy se na předky častěji vzpomíná.

Pátým vývojovým cyklem podle Matouška (1997, s. 58 - 61) je rodina s předškolním dítětem. Příchodem dítěte do rodiny získává manželské pouto novou dimenzi. Rodina je zcela ovlivněna potřebami dítěte. Manželé sdílí společnou radost i společnou starost o dítě. První manželskou krizí prochází páry v období narození prvního, popřípadě druhého dítěte. Zajaté stereotypy ustupují do pozadí, rodina je vystavena zátěžové situaci, kterou v mnoha případech zvládá velmi těžce. Tyto problémy mohou být příčinou rozvratu manželství.

Předposledním vývojovým cyklem je rodina se školními a dospívajícími dětmi. Tím, že dítě začne navštěvovat nové sociální prostředí, nejprve mateřskou školkou, je srovnáváno s jinými dětmi, a také ono samo později srovnává svoji rodinu s ostatními rodinami. Po nástupu do školy se od většiny dětí očekává co nejlepší prospěch. Řada rodin je ochotna všemi prostředky dosáhnout toho, aby výsledky byly co nejlepší. Najdou se i takové rodiny, které přestanou dítě kontrolovat a žijí v iluzi, že škola na sebe převezme funkci výchovnou i vzdělávací. Také je důležité společné trávení volného času rodičů a dětí hlavně o víkendech. Pokud žije rodina v harmonickém vztahu, ani tak složité období jako je dospívání dítěte nenaruší pouta mezi generacemi. (Matoušek, 1997, s. 61 - 62)

Rodina ve fázi opuštěného hnízda představuje podle Matouška (1997, s. 62 - 63) poslední vývojový cyklus. Děti začínají opouštět rodinu, i když v současné době se tento fenomén stále odsouvá, manželé se mohou věnovat svým koníčkům a hlavně sobě navzájem. Může však nastat i vztahová krize a manželství se rozpadá. Mnohdy jsou to nemoci, které ovlivní průběh manželství. Také náhlá smrt jednoho z partnerů, znamená hluboký zásah do života rodiny.

Zde můžeme vidět rozdíl v dělení životního cyklu Plaňavy (2000) a Matouška (1997). Zatímco ten první ji vymezuje z pohledu počtu členů jdoucích za sebou v rodině a v jedné domácnosti, ten druhý vidí vymezení zejména v samotném dění v rodině. Nicméně na fázi opuštění hnízda se oba autoři shodují. Vzhledem k tématu naší práce je nutné poukázat na to, že se někteří autoři snaží definovat nové fáze, jako reakce na oddalování odchodu z domova. Vavroň (2011) ve svém článku poukazuje na výrok amerického psychologa Arnetta, který „razí teorii, že ve vyspělých společnostech vzniká nová životní etapa mezi dospíváním a mladou dospělostí – období vynořující se dospělosti. Je to jakýsi mezistatus – mladí lidé nejsou již dospívající, ale ještě se necítí jako dospělí.“ Ostatně když se nad celou situací zamyslíme, podmínky osamostatnění se mladým pářům opravdu nijak nepřejí. Bydlení je pro ně samotné nedostupné hlavně po finanční stránce. I malé byty nemají výši nájmu zanedbatelnou, a když vezmeme v úvahu částku měsíční mzdy, která u mnohých vystačí tzv. na vyžití, nebo riziko ztráty zaměstnání, mladí lidé dnes opravdu nemohou příliš riskovat. Možná tuto problematiku můžeme vnímat jako jakousi zákonitost novodobých dějin.

1.3 Poruchy rodiny

Autoři, zabývající se hlubinnou psychologií a psychoterapií, jako je S. Freud, C. G. Jung, A. Addler, se shodují v názoru, že negativní vlivy prožité v dětství a dospělosti mají silný vliv na jedince vstupujícího do manželství. Nezvládnuté, či špatně řešené problémy, jakým může být např. role prvorozence, sourozenecká rivalita, pocit nenávisti k jednomu z rodičů a další, vedou jedince k tomu, že jeho soužití v dospělosti je problémové, v krajním případě až patologické. Z toho plyne, že zdraví fungující jedinci dokážou vytvořit fungující zralé mezilidské vztahy, které jsou stavebním kamenem fungujícího manželství. (Plaňava, 2000)

Dle různé úrovně fungování rozlišuje Beavers (1977, 1982 cit. podle Plaňavy, 2000, s. 53) tři skupiny rodin: „rodiny zdravé, střední (průměrné) a dysfunkční.“

Zdravé rodiny operují individuální svobodou a potřebou sounáležitosti. Rodiny mají jasné hranice od okolního světa, jsou mu však pozitivně otevřeny. Také uvnitř rodiny platí hranice: rodiče jsou rodiči a děti dětmi. Je dána jasná hierarchie, základem je řízení v rukou rodičů, které je založeno na pozitivním přístupu k ostatním členům a na přirozené autoritě. Každý uznává a respektuje toho druhého a raduje se z jeho úspěchů, interpersonální komu-

nikace probíhá na vysoké úrovni. Problémy, které zde vznikají, jsou jasně definovány a je snahou všech členů je co nejdříve vyřešit. Změny, jako je např. vylétání dětí z hnízda, dokážou rodiče plně akceptovat, rovněž tak stárnutí, popřípadě smrt, berou všichni členové rodiny jako součást pozemského života. Podle autora tvoří nejpočetnější skupinu rodiny průměrné až dysfunkční. Objevuje se zde řada problémů nevyřešených z minulosti, rodiče nejsou jednotní jak ve výchově, tak při řešení konfliktních situací. Vzepření se tvrdým pravidlům některého člena rodiny, vede často k jeho odsouzení, a je percipován jako špatný a nevděčný. Při výchově dětí jsou rodiče často náchylní ke zkratkovitému jednání, které má znaky patologických jevů. (Plaňava, 2000, s. 53 – 56)

1.4 Kvalita vztahů v rodině

Jak uvádí Nováková (cit. podle Zarzycké, © 2010), každé dítě dědí po svých rodičích jak dobré, tak špatné vlastnosti. Kvalita vztahů v rodině se odráží i do duše dítěte. Pokud dítě vyrůstá v rodině, kde cítí atmosféru pohody a pocit bezpečí, je přirozené, že si tuto zkušenost přináší i do svého partnerského vztahu. Co tedy do dítěte vložíme v prvních letech jeho života, v dospělosti se nám vrátí. Můžeme dodat – jak v dobrém, tak také ve zlém.

V rodině je nejdůležitější fungující vztah mezi partnery. Základem všech dobrých vztahů je důvěra, respekt a naslouchání. To platí také ve vztahu rodičů a dětí. Děti by si měly uvědomit, že mnohé neshody a konflikty v rodině pramení z jejich lásky k nim, strachu o ně a touhy ochránit je před světem a zjednodušit jim tak orientaci, aby měly větší šanci prožít život co nejlépe. Ať chceme nebo ne, rodinné vztahy jsou alfou i omegou v životě každého z nás. Ovlivňují jak vztahy partnerské, tak pracovní a konec konců i vztahy k sobě samému. (Sokolová, © 2013)

Psycholožka Alice Vondrová (cit. podle Sokolové, © 2013) si všímá vztahu matky a otce: „Když má muž dobrý a nekomplikovaně pozitivní vztah s mámou, znamená to, že má dobrou zkušenost s nejdůležitější ženskou figurou svého života. Pak lze předpokládat, že má základ k tomu, aby uměl vytvořit pěkný vztah i s další důležitou ženou svého života – s manželkou. Naopak, pokud vztah syna k matce je negativní, lze očekávat, že pozdější vztah k partnerce se může jevit jako problematický.“

1.5 Úroveň komunikace v rodině

Dobrá komunikace je jedním ze základních kamenů všech sociálních vztahů. O to více to platí pro manželství a rodinu. Dobrá komunikace se uskutečňuje, pokud mluvíme přímo a otevřeně. Tak vyjadřujeme své pocity a myšlení. Druhou složkou je schopnost naslouchat, porozumět myšlení a dokázat se vcítit do pocitů jiné osoby. Nevhodná, často až nepřiměřená komunikace přivedla nejedno manželství až k hluboké krizi, popřípadě k rozvodu. Sami si musíme dávat pozor, jakou neverbální komunikaci vysíláme. Může se nám stát, že rodinní příslušníci ji pojmají jinak, než jak byla myšlena. Vzhledem k tomu, že je jednou z nejsložitějších forem porozumění, existují techniky efektivní komunikace. Jedním z nich je odzbrojující přístup. Snažíme se při rozhovoru najít něco pozitivního, i když víme, že dotyčný neříká pravdu. Další technikou jsou dotazy a rozbor. Ty je vhodné použít zvláště při rozhovoru s dospívajícími dětmi. Poklidným kladením otázek se snažíme pochopit, co nám blízká osoba sděluje. Často se jedná o situaci, ve které dochází k výměně názorů a silným emotivním zátěžím. Empatie je schopnost člověka vidět problémy pohledem toho druhého. Snaha vcítit se do jeho postavení a vidět problém jeho očima. Tato metoda je obzvláště náročná v konfliktní situaci. Zájem o své nejbližší, nesobecký přístup a schopnost naslouchat jsou vlastnosti dobré komunikace. (Soudková, 2006, s. 17 – 20)

Staňková (© 2009) považuje komunikaci v rodině za sled konkrétních složek. Nejdříve hovoří o pravidlech, které se snažíme dodržovat.

Nejdůležitějším komunikačním článkem v rodině je matka. Podle výzkumu TNS AISA jde 81 % komunikace přes matku. Obrací se na ní všichni členové rodiny s vědomím, že ona jediná má o všem v rodině přehled, dokáže vše zorganizovat a každému pomoci. Plní tak funkci rodinné centrály. (Job, © 2011)

Jednou z forem komunikace v rodině je naslouchání. Často je to právě dítě, nebo další člen rodiny, který má potřebu něco sdělit, my ho však odbudeme slovy: „Teď nemám čas, řekneš mi to později.“ Měli bychom být taktní a snažit se co nejdříve druhého vyslechnout. V okamžiku, kdy nám druhý člověk něco říká, je třeba do rozhovoru nezasahovat, plně se soustředit, důležitý je oční kontakt a slovní přitakání. Má značný význam také pro nás samotné, umožňuje nám často ujasnit si určité problémy. V dnešním uspěchaném světě je tato schopnost nesnadná. (Soudková, 2006, s. 22 – 24)

V případě, kdy je komunikace nevyrovnaná, nastává konfliktní stav. Podle Soudkové (2006, s. 101) je konflikt definován, jako „současné střetání dvou protichůdných tendencí.“ Můžeme si jej také vyložit jako odlišný pohled na řešení problémové situace. Pokud se setkají lidé, kteří chtějí společně něčeho dosáhnout, dříve nebo později ke konfliktu dojde. Podobně je tomu také v rodině. Nedostatek finančních prostředků, který je způsoben finanční krizí, např. tím, že někdo je nezaměstnaný, nebo neschopností vyjít s penězi, vede k ohrožení základních potřeb, jako je např. pocit jistoty a bezpečí. Dalším předmětem konfliktů se stává nezáměr o rodinu jednoho z partnerů. Zvláště otec dává přednost před rodinou svým kamarádům a často také hospodě a pití alkoholu.

Podle Matějčka a Dytrycha (2002) je nejvíce konfliktů spojeno s výchovou potomků. Svádění negativních vlastností jednoho na druhého, problémy se školními neúspěchy, neposlušnost, v krajním případě se objevující patologické vlivy jako je záškoláctví, požívání alkoholických nápojů a drog u dítěte, to vše je podhoubím, ze kterého vyrůstá v rodině nejvíce konfliktů. V mnoha případech slouží dítě jako hromosvod, na který se svalují viny, se kterými nemá nic společného. V každém případě je důležité mít na paměti zdravý vývoj dítěte. Pro dospělé může být běžný konflikt součástí výměny názorů, pro dítě může překročení určité meze znamenat narušení duševní rovnováhy. „Šťastné dětství totiž bývá osvobozeno od dramatických situací mezi rodiči, které více než si rodiče myslí, ovlivňují celý budoucí vývoj dítěte“ (Matějček, Dytrych, 2002, s. 16).

Partneři se liší svými postoji, názory, životními zkušenostmi a hodnotami vytvořenými v mladém věku. Vnitřní konflikt sám se sebou prožívá také každý člověk. Jde o konflikt kognitivní, který vzniká získáním informací, jež jsou v rozporu s našimi názory. Důležité je ale najít cesty jak je minimalizovat, a jaké zvolit metody k jejich řešení. (Soudková, 2006, s. 101 – 102)

Ať už se jedná o konflikty dočasné nebo trvalé, je třeba se s nimi vyrovnávat a snažit se jim nepodlehout. S výběrem partnera k dlouhodobému soužití si vybíráme také soubor konfliktů, se kterými se budeme muset v průběhu dlouholetého vztahu vypořádat. Manželství je trvalé do té doby, po kterou jsme je schopni zvládat a řešit. „Jde o nutnost projevit základní přijetí osobnosti našeho partnera, respekt a citovou vazbu k němu“ (Soudková, 2006, s. 108). K vyřešení situace je třeba druhého pochopit, porozumět a dokázat ho akceptovat. Důležitá je také dostatečná komunikace.

Podle psycholožky Prekopové (cit. podle ČTK, © 2009) ke zvládnutí konfliktu výrazně pomáhá terapie pevného objetí. V pevném objetí vyjadřují své pocity blízké osoby. Jsou to tedy rodiče s dětmi nebo životní partneři. Důležitá je také doba urovnání konfliktu. Měla by být co nejkratší. Rodič má své dítě obejmout i přes jeho počáteční odpor. Konfrontace se musí uskutečnit tváří v tvář. Konflikt nelze řešit útekem nebo útokem.

1.6 Výchova v rodině

Výchovu definuje Průcha, Walterová, Mareš (2009, s. 345) jako „proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jejím vývoji“. Autoři Lindner, Hubert, Leif (cit. podle Průchy, Walterové, Mareše, 2009, s. 345) chápou výchovu jako „proces řízený pedagogem nebo institucí, ovlivňující člověka se snahou podřídit jej normám společnosti, ale i normám instituce“.

Hartl, Hartlová (2004, s. 680) vnímají výchovu jako záměr, jehož cílem je rozvoj citových a rozumových schopností člověka, utváření postojů a způsobů chování v zájmu skupiny i společnosti.

Kraus, Poláčková et al. (2001, s. 56) pojmají výchovu jako morální a intelektuální výcvik, sociální techniku ovlivňování lidského chování, záměrný a organizovaný přenos požadovaných dovedností a hodnot, interakční proces, proces vědomé a řízené socializace, aktivity a opatření, které jsou cílevědomě zaměřené na ovlivňování osobnosti.

Ve výchově dítěte mají nejdůležitější funkci rodiče. Oni jsou ti, kteří jej chrání před okolním světem, připravují mu životní podmínky, poskytují mu oporu a jistotu. „V soužití s rodiči získává dítě základní důvěru v lidi a nebo také nedůvěru. Podle toho, jaké toto soužití je“ (Matějček, 1986, s. 210). Rodičovský vzor určuje, jak si dítě dokáže získávat své přátele, co jim samo dokáže dát, a co bude schopno od nich přijímat. Důležitým činitelem při výchově je rodičovská autorita. Vždyť rodiče jsou ti zkušenější, zralejší a milující, s citovým vztahem ke svému dítěti. Ve vztahu rodičů a dětí je kousek přátelství nebo kamarádství. Nezřídka se stává, že děti je oslovují jejich křestním jménem. Tento vztah je ale trochu jiný, než mezi kamarády vrstevníky. Zatímco svým úspěchem se dítě kamarádům chlubí, nebo neúspěch raději tají, tak rodiče s ním prožívají chvíle štěstí, ale také všechny nezdary. Jsou pro něj útočištěm v nejtěžších chvílích. „Kamarádů a přátel může mít dítě mnoho, ale rodiče jen jedno“ (Matějček, 1986, s. 211). Každý den

prožíváme s dítětem spoustu situací, na které reagujeme různě. Tady se náš citový vztah k dítěti nejvíce projeví. Z toho lze usuzovat, že dítě je citově vychovááno, i když si to třeba ani neuvědomujeme. Mateřská vřelost je nesmírně důležitá hlavně v prvním roce života dítěte. Pokud je mezi dítětem a matkou vytvořen vřelý vztah, odnáší si dítě kladné charakterové vlastnosti i do pozdějšího života v dospělosti. Dalším důležitým výchovným prvkem je naučit dítě prožívat radost z radosti druhých a být schopen něco pro druhého udělat. Nesmíme však dítě zapomínat chválit i za maličkosti, které se mu podaří a přiměřeně trestat za jeho prohřešky. „Aby měl trest výchovný účinek, musí dítě prožívat pocit viny. Musí si být vědomo, že se nějak prohřešilo proti dobrému vztahu, který mezi ním a jeho rodiči nebo jinými vychovateli panuje“ (Matějček, 1986, s. 185).

Každá rodina je charakteristická svými výchovnými styly, jimiž vyžadují rodiče od svých dětí poslušnost. Výchovný styl je dle Čápa a Mareše (2001, s. 303) jádrem výchovy. Čáp, Mareš (2001, s. 304) i Novák (2008, s. 35 – 37) rozlišují tři přístupy k dosažení poslušnosti, a to styl autoritativní, demokratický a liberální.

Autoritativní přístup je charakteristický vůdcem s fyzickými i psychickými předpoklady k plnění této role, výchova je specifická zákazy, příkazy a tresty a nerespektuje jedincovu důstojnost (Novák, 2008, s. 35 – 36). Je typický také minimálním respektem potřeb a přání dětí, nedostatkem porozumění, nízkou podporou jejich samostatnosti (Čáp, Mareš, 2001, s. 304).

Demokratický přístup se nevyhýbá prvkům dominance ani submitivity. Dítě je plně respektováno, základním prvkem je spolupráce a partnerství (Novák, 2008, s. 36 – 37). Čáp, Mareš (2001, s. 304) tento styl nazývají také jako sociálně integrační či sociálně integrativní. Tento styl působí na dítě příkladem, nabízí možnosti řešení problému.

Liberální výchova je typická volností, svobodou a nespoutaností (Novák, 2008, s. 36). Kontrola a důsledné plnění požadavků nejsou v tomto výchovném stylu na místě (Čáp, Mareš, 2001, s. 304).

1.7 Role základních příslušníků v rodině

Rodičovství můžeme považovat za přirozené a zcela automatické vyústění manželství. Partnery spojuje s potomky velmi silná citová vazba, jenž je charakteristická celoživotním trváním. Představuje pro partnery jak obohacení, tak velkou životní zátěž.

Vágnerová (2007, s. 108 – 117) tvrdí, že **rodičovská role** je „důležitou součástí identity dospělého člověka“. Tato role je biologicky podmíněna, má svou psychickou i sociální hodnotu. Je specifická svou asymetrií a nevratností. Je charakteristická svou diferenciací. Postoje, prožívání a zvládání povinností vyplývajících z této role se různí v závislosti na pohlaví i věkové struktuře rodičů. Při výchově dětí je jednoznačně důležitá vyvážená role obou rodičů.

Při výchově dítěte je třeba si uvědomit, že každý člen rodiny zastává určitou roli. Mezi všemi by měla platit jasná hierarchie vztahu. Děti ve svých rodičích potřebují cítit přirozenou autoritu. Důležité je pro ně jasné vedení, vymezení hranic, nesení zodpovědnosti za své jednání. „Rodiče tedy nejsou ani kamarády, ani partneři. Měla by mezi nimi platit jasná hierarchie vztahu“ (Labusová, © 2012). V následujících odstavcích jsou podrobněji představeny role rodičů, dětí a prarodičů.

Podle Matějčka (1986, s. 57 – 59) se **role otce** za poslední dvě desetiletí výrazně změnila. Zatímco dříve bylo jeho úkolem především zajišťovat obživu a rodinu ochraňovat zvenčí, dnes je to především ochrana uvnitř. Dnes je rodina daleko více ohrožena nedostatkem lásky, ohledu jednoho k druhému a vnitřním nedorozuměním. Od otce očekáváme takové vlastnosti, jako je spolehlivost, odpovědnost a věrnost. V domácnosti dochází k novému rozdělení úloh a otec přebírá celou řadu prací, které byly dříve záležitostí pouze ženy. Samozřejmostí je osobní účast při příchodu dítěte na svět, tím se s ním dostává do intimního styku a má možnost formovat jeho osobnost od počátku. Otec je v současnosti mnohem více vychovatelem dítěte, než kdykoli dříve. Tvrzení „malé děti potřebují matku“ (Novák, 2008, s. 16) je sice pravdivé, ale neúplné. Otec je stejně schopný o dítě pečovat jako matka. Toho je důkazem vystřídání se na rodičovské dovolené nebo při ošetřování dítěte. Péče o nemocné dítě je nesmírně důležitá, ale v samotném závěru jde o mnohem víc. Jde totiž o rozdělení rolí, které se týkají výchovy dítěte. Očekává se od něj poskytnutí opory, radosti ze života. Za psychologicky nejsložitější vztah je považován vztah otec – syn. Dříve se zdůrazňovala důležitost pevné otcovské ruky při výchově v dospívání. Dnes,

kdy mladí mají oproti minulým generacím daleko více volnosti a možností se prosadit, se ona pevná ruka mívá účinkem. Dcera by měla ve svém otci objevit kladný vzor pro hledání svého budoucího partnera, pro syna by měl být vzorem, se kterým se může syn v dalším životě ztotožnit.

I když v době dospívání dětí může docházet k rozepřím, a to hlavně mezi otcem a synem, a ze strany mladé generace ke kritice rodičů, mělo by být přáním otce být na své děti hrdý. Má daleko náročnější úkoly v oblasti psychologické. Očekává se od něj poskytnutí opory, radosti ze života. Porozumět své ženě, prarodičům, zvládat předcházení konfliktů, řešení složitých životních situací, jako je např. vážná nemoc v rodině, umět zajistit pocit bezpečí jsou další pozitiva otce, která jsou důležitá pro zdárný vývoj „zdravé rodiny“ (Novák, 2008, s. 17 - 19).

„Otec funguje jako jakýsi nárazník mezi matkou a dětmi“ (Bobelová, © 2012).

Vágnerová (2007, s. 117) hovoří o **roli matky** jako o roli biologicky podmíněné. Potřeba mateřství je spojena se změnou prožívání a uvažování. Žena v roli matky je charakterizována zvýšenou citovou vřelostí a empatickou schopností. Dosažením této identity je žena vysoce ceněna. „Matka je považována za výchovnou a pečovatelskou autoritu.“ Má prioritní právo v rozhodování o dítěti.

Žena je dle Matějčka (1986, s. 59 - 64) vybavena na řešení vnitřních problémů rodiny daleko lépe, než muž. Její vlastnosti, kterými jsou vřelost, laskavost, jemnost, něžnost, ji předurčují k péči o děti a domov. Dokáže se daleko lépe vcítit do pocitů druhých, její chování je prosociální. V domácnosti je na její bedra kladeno více úkolů, než mužům. Týká se to vaření, uklízení, péče o děti, přípravy dětí do školy. Mateřská láska má zkrátka v rodině nezastupitelné a nenahraditelné místo.

Matka je v dnešní rodině nejdůležitějším komunikačním článkem. Řeší většinu problémů, má o všem přehled a všichni členové se na ni obracejí se svými dotazy. (Job, © 2011)

Role dítěte se v rodině vyvíjí mezi druhým a třetím rokem, kdy dítě svou roli přijímá a zároveň rozpozná role ostatních členů domácnosti. Začíná mu být jasné, jakou roli má maminka, jakou tatínek a ostatní členové domácnosti, poznává vztahy členů rodiny k němu, ale i mezi sebou navzájem. Ví, co může od každého očekávat, jak vzbudit pozornost, jak se vyhnout nepříjemnostem. Je mu jasné, že jinou roli má maminka a jinou tatí-

nek. Reflektuje chování členů rodiny k lidem, kteří do ní nepatří. Začíná se s nimi „identifikovat“. Od časného dětství až po práh dospělosti si vytváří svou společenskou roli, a to podle pohlavní příslušnosti. V rodině je třeba prohlubovat u dětí zájem o lidské vztahy. Je to nutná příprava pro výběr životního partnera a pro pozdější zdravé a trvalé fungování další generace. Tomu všemu předchází, aby rodina žila pospolu, nikoli vedle sebe. (Matějček, 1986, s. 50)

Role prarodičů se naprosto liší od role rodičů. Traduje se, že zapojení prarodičů do výchovy úzce souvisí s pohodou dospívajících dětí. (Korzo, © 2008)

Ještě na konci minulého století bylo samozřejmostí společné bydlení několika generací pod jednou střechou. O tom konečně svědčí i typické dvougenerační domy postavené především na vesnicích. Právě prarodiče byli často prostředníky, kteří urovnávali problémy, které se vyskytovaly v užší rodině. Dnes, kdy je trendem samostatné bydlení každé rodiny, jsou to právě oni, kteří jsou nenahraditelnými pečovateli o svá vnoučata zvláště v době jejich nemoci. Donekonečna dokážou vyprávět životní historky, ve kterých vystupují jako hlavní postavy oni sami, nebo jejich blízcí. Zážitky s prarodiči zůstanou v povědomí vnoučat po celý život. Tím, že nemají přímou odpovědnost za výchovu svých vnoučat, vidí výchovu v jiném zorném úhlu. Mají možnost je rozmazlovat a poskytovat k tomu prostor. Často se snaží jim vynahradiť čas, který nedali svým vlastním dětem.

Podle Hauserové- Schönerové (1996, s. 30) se lidská vzájemnost vytváří tím, že se mladí učí od starých a staří od mladých. Rozhodně by se neměli vměšovat do jejich výchovy. Od toho jsou rodiče.

My, co jsme žili jako děti s prarodiči pod jednou střechou, jsme se na ně často obraceli s prosbou o pomoc. A byli to právě oni, především babička, která nám pomohla přenést se přes těžká životní období a svými životními zkušenostmi nás dokázala nasměrovat správným směrem v rozhodování o důležitých životních krocích.

2 MLADÁ DOSPĚLOST

Dospělost představuje významný mezník v životě každého člověka. V Občanském zákoníku (Česko, 1964) je dospělost definována pojmem zletilost, jež se nabývá dosažením osmnáctého roku života a osoba je plně způsobilá k právním úkonům. To ovšem znamená, že osoba je vyzrálá pouze z biologického hlediska. V oboru psychologie se setkáváme s vymezením dospělosti z pohledu psychosociálního, tzn., že proměna jedince ve zralou bytost probíhá zcela individuálně, časová lokalizace je nejednoznačná. Hlavními psychosociálními znaky jsou podle Vágnerové (2007, s. 10 – 11) změny osobnosti, změny v socializačním rozvoji a ekonomická nezávislost. K těmto změnám dochází dle Vágnerové (2007, s. 11) v období od 20 do 40 let, které zároveň vymezuje jako období mladé dospělosti. Toto období si klade za hlavní cíl získat stabilní profesní postavení, stabilní partnerství a zplodit potomstvo. Z pohledu E. Eriksona (2002 in Vágnerová, 2007, s. 15 -16) spadá toto vývojové období do fáze konfliktu intimity versus izolace a generativita versus stagnace.

2.1 Charakteristika vývoje člověka v období mladé dospělosti

Mladý dospělý se vyznačuje změnou myšlení, cítění, stává se samostatným, sebejistým, vyrovnaným, svobodným v rozhodování, zodpovědným k sobě, druhým i ke svým činům. Všechna stanovená kritéria jsou ale spíše jakýsi ideál, neboť žádný člověk nedosáhne všech znaků současně, ale spíše se k řadě z nich pouze přiblíží.

Říčan tuto etapu chápe jako období, pro nalezení osobní identity. „Mít identitu, znamená znát odpověď na otázku, kdo jsem, znát sám sebe, rozumět svým citům, vědět kam patřím, kam směřuju, čemu doopravdy věřím, v čem je smysl mého života“ (Říčan, 2004, s. 217).

Langmeier, Krejčířová (2006, s. 169) považují za znak dospělosti termín „dosažení osobní zralosti“. Psychologové Langmeier, Krejčířová (2006) a Vágnerová (2008) se shodují, že na formování osobní zralosti mají vliv zážitky a zkušenosti z dětství, neboť právě tam se formuje osobnost nejpodstatněji.

Vágnerová (2000, s. 302 – 303) přibližuje dospělost jako změnu více oblastí, kdy se z asymetrických vztahů stávají vztahy symetrické, a to jak vůči rodičům, tak vůči vrstevní-

kům. Jedinec je schopen osamostatnění se, je schopen přijmout nové životní role, dosahuje sexuální zralosti a ekonomické samostatnosti.

Období mladé dospělosti je charakteristické také proměnou kognitivních funkcí. Podle Vágnerové (2007, s. 18 – 22) je kognitivní myšlení nejvíce ovlivněno zkušeností. Fluidní složka inteligence je na vyšší úrovni než krystalická, proto jedinec dokáže zpracovat velké množství informací v relativně krátkém čase. Piaget (in Vágnerová, 2007, s. 19) toto období nazývá fází postformálního myšlení, tzn., že jedinec dokáže vnímat problém z více úhlů pohledu. Uvědomuje si, že problém nemá jedno řešení, dle svých možností a schopností může zvažovat a vybírat z více alternativ, stává se pragmatičtější. Rozvíjí se ale i metakognice a postoj k vlastnímu uvažování, člověk se stává více sebekritickým. Znalost sebe sama a svých kompetencí vede k dosažení konkrétních cílů v životě jedince (pracovních, studijních, partnerských aj.). Proto je nutné, aby byl jedinec schopen uvažovat komplexně s ohledem na budoucnost.

Pro období mladé dospělosti je typická rovněž proměna emocionality. Vágnerová (2007, s. 23 – 27) uvádí, že v období mladé dospělosti se emoční prožívání stabilizuje. Celkově se cítí člověk více vyrovnaně. Mladí dospělí jsou naladěni většinou pozitivně, vynikají svou schopností intenzivně prožívat nejrůznější emoce, a to velmi silně. Mladí dospělí rádi experimentují, i když ne vždy k jejich prospěchu. V tomto období je rozvoj poznávací složky emočního prožívání velmi důležitý, neboť na základě pokusu omylu se naučí tolika emočním projevům, díky nimž se poté budou moci lépe sociálně orientovat i adaptovat. Každá emocionální zkušenost je ku prospěchu, neboť „se zvyšuje komplexnost emočních reakcí a narůstá flexibilita způsobů vyrovnání s emočními zátěžemi“ (Vágnerová, 2007, s. 24). Tyto zkušenosti pramení zejména z oblasti navazování citových vztahů, ať už povrchních, nebo vážných. Člověk je poté schopen regulovat veškeré, pozitivní i negativní, citové prožitky. Regulace emočních prožitků je také způsob sociální kontroly. Pokud mladý dospělý jedinec chce, dokáže si díky této schopnosti zachovat profesní i osobní tvář. Dle genderové diferenciaci se emoční prožívání liší v závislosti na pohlaví. Ženy jsou vnímány za citlivější (hormonální vlivy) a muži emočně odolnější, ve skutečnosti jsou na tom obě pohlaví stejně. „Po 30. roce života se lidé obojího pohlaví stávají vstřícnější a empatičtější“ (Vágnerová, 2007, s. 25).

Zajímavý pohled nám zprostředkovává Macek. Toto období nazývá jako „období prvního vystřízlivění.“ Mladý člověk své reality začíná konfrontovat se svými vysněnými představami a ideály. (Macek, 2003, s. 48)

2.2 Socializace člověka v období mladé dospělosti

Proces začleňování jedince do společnosti dostává v období dospělosti rychlý spád. „Mladí lidé mění zaměstnání, bydliště, přátele i partnery“ (Vágnerová, 2007, s. 28). Postupně se jejich život stabilizuje. Vytváří si trvalé hodnoty a postoje, vytváří nové životní role. Mění se také vztah k sociálním normám. Buďto standardy respektují, nebo ne. V tomto případě hovoří Vágnerová (2007, s. 28 – 32) o experimentaci, která se může vyhrotit v nežádoucí, kriminální chování. Tento problém se týká zejména mužů, jež nedokázali pojmout pocit svobody a zodpovědnosti. Převážná většina mladých lidí si ale dokáže vlivem zkušenosti vybudovat v životě řád, a také rozlišit, kde začínají a končí určité hranice. Společenské očekávání je vůči mladým dospělým natolik silné, že akceptovat společenskou normu je zkrátka nutné. Navíc má i biologický základ. Mladí dospělí věnují svou pozornost zejména mezilidským vztahům, a s tím související změně morálního uvažování. To se týká životních nároků, povinností a jejich řešení s ohledem na pohlaví. Dle Vágnerové (2007, s. 31) „ženskou morálku lze chápat jako situačně senzitivní a flexibilní, mužská morálka klade důraz na obecná pravidla a jejich dodržování, je situačně více nezávislá.“ Morální uvažování se konkretizuje na základě několika fází. Dle Gilliganové (2001 cit. podle Vágnerové, 2007) první fáze souvisí s dosažením intimity, tj. člověk dokáže brát ohledy na druhé. Druhá fáze se týká péče o druhé, na úkor uspokojení vlastních potřeb. Třetí fáze vede k harmonizaci vlastních potřeb s potřebami dalších členů rodiny.

Obecně lze říci, že mladí lidé jsou obklopeni nejrůznějšími sociálními skupinami, kde zastávají různé role. Od rodiny, přes partnerské vztahy, přátele a známé, až po vztahy profesní. Vše se odehrává v různých teritoriích. Pro mladého dospělého je dle Vágnerové (2007, s. 32) důležitým mezníkem v životě získání prvního vlastního bytu, který má svůj specifický význam. Ne všichni si jej ale mohou dovolit. Každé teritorium přináší jedinci subjektivně významné vazby, které stimulují jeho osobnostní proměnu a posléze kvalitu vztahů.

V minulém století splývalo podle Říčana (2004, s. 192) dosažení sociální zralosti se zralostí pohlavní. Soudí podle toho, že děvče se mohlo vdát, chlapec mohl převzít hos-

podářství. V současné době se sexuální aktivizace posouvá do stále nižšího věku, zatímco sociální zralost se posouvá do věku stále vyššího. Jako důvod uvádí Říčan studium dětí na vysokých školách. Jsou tak stále existenčně závislí na svých rodičích, a tudíž se na vlastní nohy staví daleko později.

Kraus období dospělosti vidí z hlediska socializace jako jedno z nejsložitějších a nejnáročnějších. Mladý člověk završuje profesionální přípravu, vstupuje do zaměstnání, odpoutává se od rodiny, navazuje nové vztahy, zakládá rodinu novou a zároveň se uplatňuje v životě společnosti. Dochází tak k naplnění nejdůležitějších životních cílů. (Kraus, 2008, s. 62 – 63)

2.3 Genderová identita mladého dospělého

„V období mladé dospělosti dochází k nejvýraznější diferenciaci mužské a ženské role“ (Vágnerová, 2007, s. 39). Obě pohlaví mají své specifické znaky, rozvíjí se osobnost, přístup ke světu je zodpovědnější, vytváří trvalé partnerské vztahy, jejichž pojetí se může dle pohlaví lišit. U mužů se dle Badinterové (2005 cit. podle Vágnerové, 2007) můžeme setkat s komplexem Petera Pana, který se projevuje mužskou nezralostí, jak z pohledu zodpovědnosti, tak z nalezení stabilního vztahu. Muži mají tendenci setrvávat v blízkém vztahu s matkou, popř. vyhledávat partnerky, které jim dokážou matku nahradit. V období mezi 20. a 30. rokem jsou muži zaměřeni více na kariérní růst a úspěch. K roli rodiče dospívají z pohledu Junga (cit. podle Vágnerové, 2007, s. 40) až kolem 40. roku života. Ženy v sobě naopak mají rodičovskou roli zakódovanou v období mezi 20. a 30 rokem života. Ovšem i ženy mají určité komplexy. Dle Corneau (2000 cit. podle Vágnerové, 2007, s. 41) existuje komplex „Věčného děvčátka“, kdy se žena stává nerozhodnou a „uchyluje se do světa fantazie“. Nedokáže být samostatná, „setrvává v úzké vazbě s rodiči“. Co se týká partnerských vztahů, jejich představa je často idealizovaná a nereálná.

Obecně se od mužů, podle Vágnerové (2007, s. 35 – 37) očekává fyzická i psychická síla a nezávislost. Muži neprojevují slabost a jakékoliv oslabení se stává osobním selháním. Muži jsou dominantní jedinci s touhou vlastnit, brát a ovládat. Potřebují se prosadit za každou cenu. Konfrontace je jim velice blízká, chovat se agresivně mají v sobě zakořeněno již od pradávna. Pro muže je typické vysoké sebevědomí, přehnané ambice, jsou zaměřeni na výkon a největší obavu mají z prohry. Problémy dokážou řešit racionálně, pragmaticky, bez emotivních výstupů. Své pocity nedávají tolik najevo, což může být v partnerství ob-

časným zdrojem konfliktů. Výjimečný vztah pociťují ke svému tělu, neboť je to pro ně znak vlastní identity.

Žena se, dle Vágnerové (2007, s. 37 – 38), chová ohleduplně, dokáže se podřídit i přizpůsobit společenskému očekávání. Ženy mají sklon k závislostem, a to zejména vztahovým. Aby uspokojily své potřeby a cíle, dokážou s lidmi velmi dobře manipulovat. Dokážou uvažovat jak emočně, tak racionálně. V chování žen hrají emoce významnou roli, na rozdíl od mužů se je nestydí dávat dostatečně najevo. Dokážou být náladové, přecitlivělé, až citově zranitelné. Ženy kladou velký důraz na mezilidské vztahy. Jsou schopny empatie, nejen, že dokážou vnímat problémy své, ale dokážou se vžít i do problémů všech okolo. Jsou velmi citlivé, dokážou porozumět neverbálním projevům komunikace, dokážou naslouchat. Ženy mají sklony podléhat neúspěchu, neobávají se však zavčas vyhledat odbornou pomoc. Zvláštní pozornost věnují svému fyzickému vzhledu, kladou důraz na atraktivitu, linii.

Také Plaňava (2000, s. 107 – 109) vidí rozdíly mezi muži a ženami, nicméně podle něho dochází k jejich zmenšování. Má na mysli vnější znaky jako je vizáž a oblékání, až po chování a hodnotové preference. Podle něho mají muži ke svým ženám méně výhrad, než ženy vůči mužům. Muži vytykají ženám tvrdohlavost, přecitlivělost, zanedbávání domácnosti, ponižování, přílišnou péče o děti. Naproti tomu ženy negativní vlastnosti na svých protějšcích vidí daleko více. Je to v první řadě nespolehlivost, sklony k nevěře a alkoholismu, zanedbávání dětí, nepomáhání v domácnosti, fyzické násilí.

Sami jsme byli svědky, že děti dávají přednost určitým hračkám už v batolecím věku. Jsou tedy vystavovány určitým generovým signálům od nejtělejšího věku. Hlavně oblékání patří k nejzákladnějším způsobům utváření generových rolí, jimiž rodiče utvářejí svět svých dětí podle genderových vzorů. A co teprve výchova. Synové jsou v rodinách vychováni k nezávislosti, a dcery jsou opečovávány. Z toho plyne, že genderové stereotypy jsou každodenní součástí našeho života, aniž bychom si tuto souvislost, jakkoli uvědomovali.

3 SHRUTÍ TEORETICKÉ ČÁSTI

Vzhledem k tématu práce jsem se v teoretické části věnovala rodině, která je alfou i omegou celé mé bakalářské práce. Zaměřila jsem se na její historii, kvalitu vztahů, úroveň komunikace, objasnila role jednotlivých členů rodiny. Popsala životní cyklus rodiny z pohledu několika autorů. Nezapomněla jsem ani na prostředí, ve kterém celý separační proces probíhá. Pro práci byla stěžejní kapitola mladé dospělosti, která se zabývala tématem vymezení hranic, za kterými může být jedinec považován za dospělého. Snahou bylo přiblížit jedince, který se ocitá na hranici dvou životních etap, a to dětství a dospělosti. Tato druhá etapa se stále prodlužuje. Je to tím, že mladí lidé si berou čas, můžeme ho nazvat „oddychový“, v jehož průběhu se snaží vzdělávat, cestovat a využívat všech možností, které dnešní doba poskytuje. Novodobým trendem mladých lidí je setrvávat déle v domácnosti rodičů. Tím mají také delší čas na ujasňování svého sociálního profilu.

Na teoretickou část navazuje část empirická, která je zaměřena na zmapování podmínek, za jakých žijí mladí dospělí potomci s rodiči pod jednou střechou. Zvolila jsem kvalitativní pojetí výzkumu, které nám prostřednictvím zakotvené teorie umožnilo proniknout do jádra této problematiky.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

Téma soužití mladých dospělých potomků s rodiči pod jednou střechou je fenoménem dnešní doby. Rozhodla jsem se prostřednictvím výzkumu dopátrat určitých zákonitostí, které jsou s tímto typem soužití spojené.

4.1 Výzkumný problém a cíl výzkumu

Cílem mého výzkumu je zmapovat podmínky, za jakých žijí mladí dospělí potomci s rodiči pod jednou střechou, a to jak z pohledu dospělých dětí, tak jejich rodičů.

4.2 Výzkumné otázky

Na základě stanoveného cíle práce vyvstávají následující výzkumné otázky, na které se soustředím v rámci výzkumu. Jelikož se ale jedná o kvalitativní výzkum, který není lineární a nelze ho zcela naplánovat předem, může se v průběhu sběru a analýzy dat stát, že vyvstanou na povrch i jiné skutečnosti a z nich plynoucí další otázky. Tento seznam je tedy pouze informativní a zahrnuje pouze okruhy vybrané jako základní témata pro rozhovory.

- a) Jaký vztah mají mladí dospělí potomci, kteří žijí s rodiči pod jednou střechou, k domovu?
- b) Jaké vztahy panují mezi mladými dospělými potomky a rodiči v rámci soužití pod jednou střechou?
- c) Jaké důvody vedou mladé dospělé potomky k soužití s rodiči pod jednou střechou?
- d) Jaké výhody vidí mladí dospělí potomci v soužití s rodiči pod jednou střechou?
- e) Jaké nevýhody vidí mladí dospělí potomci v soužití s rodiči pod jednou střechou?
- f) Jaké výhody vidí rodiče v soužití s mladými dospělými potomky pod jednou střechou?
- g) Jaké nevýhody vidí rodiče v soužití s mladými dospělými potomky pod jednou střechou?
- h) Jakou vizi bydlení mají do budoucna mladí dospělí potomci v rámci soužití s rodiči pod jednou střechou?

4.3 Pojetí výzkumu

Pro zmapování podmínek, za jakých žijí mladí dospělí potomci s rodiči pod jednou střechou, jsem zvolila kvalitativní pojetí výzkumu, konkrétně zakotvenou teorii v pojetí autorů Strausse a Corbinové. Umožní nám proniknout do jádra této problematiky. Nevýhodou kvalitativního výzkumu je však to, že jeho závěry nelze zobecnit a lze je využít pouze jako malé sondy do zkoumané problematiky. „Zakotvená teorie je teorie induktivně odvozená z procesu zkoumání jevu, který reprezentuje. To znamená, že je odhalena, vytvořena a prozatím ověřena systematickým shromažďováním údajů o zkoumaném jevu a analýzou těchto údajů. Proto se shromažďování údajů, jejich analýza a teorie vzájemně doplňují“ (Strauss, Korbinová, 1999 s. 14). Nezačínala jsem teorií, kterou bych následně ověřovala, ale začínala jsem zkoumanou oblastí, a to proto, aby se ukázalo, co je v této oblasti významné. „Cílem metody zakotvené teorie je vytvoření teorie, která věrně odpovídá zkoumané oblasti a vysvětluje ji“ (Strauss, Korbinová, 1999 s. 15). V rámci této bakalářské práce však zůstanu na popisné rovině analýzy dat.

4.4 Výzkumný soubor a způsob jeho výběru

Respondenty pro kvalitativní výzkum jsem zvolila na základě záměrného výběru, neboť vzhledem k tématu se nabízí jako jediný přijatelný. Podle autorů zakotvené teorie se též jedná o teoretický výběr vzorku. „Klade důraz na ty aspekty pořizování vzorků, které vyplývají z potřeb budované teorie“ (Strauss, Korbinová, 1999 s. 132). Definovala jsem zkoumaný problém a tito respondenti mi poskytli příležitost k získání potřebných údajů. Při otevřeném kódování jsem použila otevřené pořizování vzorků, v průběhu axiálního kódování se jednalo o vztahové a variační pořizování vzorků. U posledního selektivního kódování jsem použila rozlišující pořizování vzorků. A to tak dlouho, dokud jsem nedocílila teoretického nasycení kategorií. (Strauss, Korbinová, 1999, s. 144)

Výzkumný soubor tvoří 2 rodiny, žijící v rodinném domě, v nichž se nacházejí oba rodiče a jejich potomek ve stáří mladé dospělosti (dle Vágnerové v rozmezí 20 až 40 let), muž, bezdětný, který je již samostatně výdělečně činný a nemá tedy důvod v soužití s rodiči nadále setrvávat (to jsou zároveň mnou stanovená kritéria k výběru respondentů).

Ve své práci se zaměřím na syny a to z toho důvodu, že v současné společnosti jsou jim podle mého názoru připisovány takové vlastnosti, jako je nezávislost na druhých, zá-

měrné odmítání pomoci druhých, uplatňování svoji síly a hrdinství. Co se týká vztahů, nedokážou je dát často najevo hlavně svým blízkým. Ženy do tohoto výzkumu nezahrnuji, protože se domnívám, že se od rodičů dokážou odpoutat daleko dříve než muži a vyzkoušet si samostatné bydlení, a to i za cenu toho, že budou mít více starostí, vyšší finanční náklady a méně pohodlí. Svým rozumovým přístupem umí na rozdíl od mužů vrstevníků složité situace řešit snadněji. Tím, že jsou verbálně aktivnější než muži, dokážou přesvědčit svého partnera o společném bydlení.

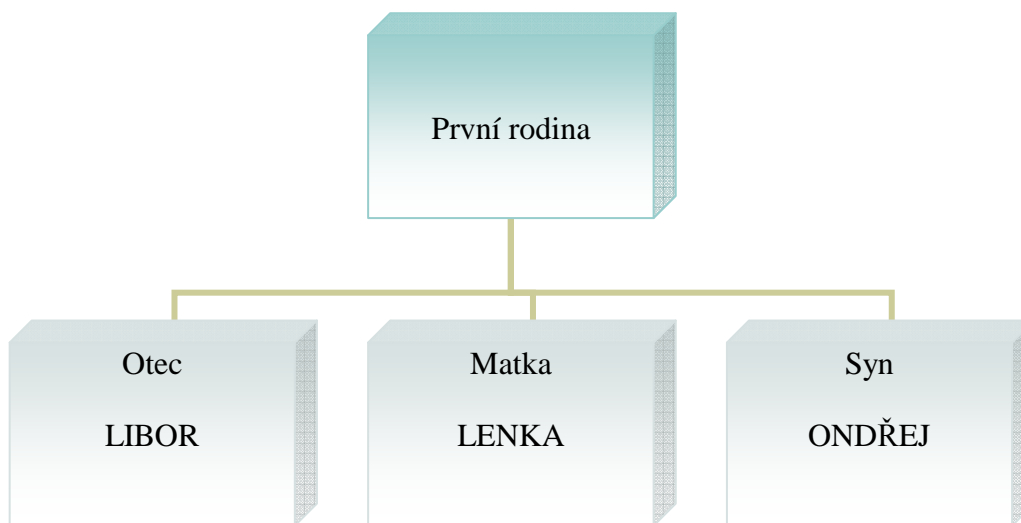
4.5 Charakteristika výzkumného vzorku

První rodina bydlí v řadovém domku ve městě Otrokovice, který si sami postavili. Manželé mají tři děti ve věku 26, 25 a 18 let. Nejstarší dcera se od rodiny odstěhovala, bydlí v podnájmu se svým přítelem. Stěžejní pro nás bude syn, který mi poskytl rozhovor. Nejmladší dcera ještě studuje, tudíž je přirozené, že setrvává doma s rodiči. Jména všech účastníků jsou fiktivní.

Jako první mi poskytl rozhovor otec rodiny, jménem Libor. Je mu 48 let a pracuje jako seřizovač v jedné soukromé firmě. Působil na mě kultivovaně a přirozeně. Byl veselý a na každou otázku znal okamžitě odpověď. Byl uvolněný a moc dobře se mi s ním povídalo.

Druhou v pořadí je matka rodiny, pojmenovala jsem jí Helena. Je jí 43 let. Pracuje ve stejné firmě jako její manžel, ve funkci skladové účetní. Působila na mě příjemným dojmem, nad některými otázkami se zamýšlela déle, než našla odpověď. Projev byl přirozený.

Jejich syn Ondřej, veselý muž, kterého jak se zdá, nic nevyvede z míry. Je mu 25 let. Cítila jsem, jak si užívá bezstarostného života v rodině. Na otázky odpovídal stručně, získat podrobnější informace znamenalo položit další otázky.

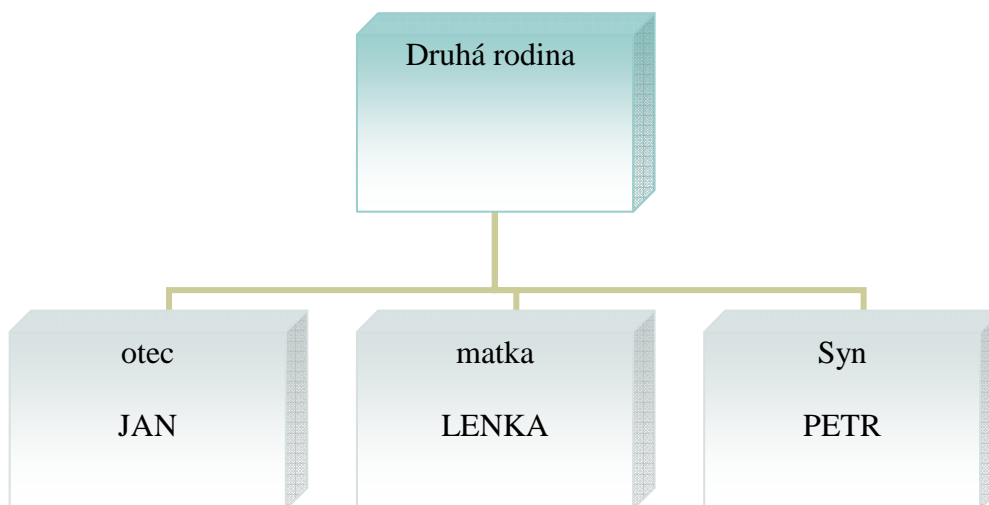
Schéma č. 1: První rodina

Druhá rodina žije na vesnici vzdálené 20 km od Zlína. Bydlí ve velkém domě, rovněž postaveném vlastními silami na konci minulého století. Tvoří ji rodiče a tři děti ve věku 27, 26 a 23 let. Nejstarší syn se minulý rok odstěhoval za svou přítelkyní do podnájmu, prostřední syn zatím bydlí doma, dcera rovněž, vzhledem k tomu, že má status studenta, tudíž na osamostatnění nemá dostatek finančních prostředků. Jména osob, které mi poskytly rozhovor, jsou rovněž fiktivní.

Otec Jan, který má 54 let, pracuje jako dělník v automobilovém průmyslu. Pracuje ve směnném provozu, tudíž doma se zdržuje nepravidelně. Z jeho vyprávění jsem cítila velmi blízký vztah ke svým dětem. S jedním z nich ho dokonce spojuje společný koníček. Mluvil otevřeně, a zdá se, že v rodině nic nepřibarvoval.

Matka Lenka působila kultivovaně, s odpovědí na žádnou otázku neměla problém. Pracuje ve firmě, která vyrábí automobilové těsnění a různé podložky. Je jí 50 let. Z jejího rozhovoru jsem měla dojem, že má doma vše pod kontrolou. Působila rozvážně a zodpovědně.

Syn Petr vystudoval vysokou školu se zaměřením na bezpečnostní technologie. Je mu 26 let a dva roky pracuje jako technik nedaleko svého bydliště. Na mne působil rozvážně, nabyla jsem dojmu, že každou odpověď si důkladně promýšlel. Zdá se, že si jde za cílem, který si předsevzal.

Schéma č. 2: Druhá rodina**4.6 Technika výzkumu**

Metodu sběru dat jsem zvolila hloubkový polostrukturovaný rozhovor, který dle Švaříčka a Šed'ové (2007, s. 13) umožňuje „získat detailní a komplexní informace o studovaném jevu“. Výhodou polostrukturovaného rozhovoru je především to, že dovoluje výzkumníkovi, aby si předem připravil určité otázky, kterých se chce držet a byl pak schopen porovnávat různé odpovědi účastníků výzkumu. Zároveň ale tento způsob dotazování umožňuje, aby se účastníci vyjadřovali i k tématům, se kterými přijdou sami, protože je sami považují za důležitá.

4.7 Organizace a průběh výzkumu

Mým záměrem bylo uskutečnit rozhovory v rodinách, které vůbec neznám. Poprosila jsem tedy své známé, kteří mi, na základě zvolených kritérií k realizaci mého výzkumu, s výběrem pomohli. V rámci osobní návštěvy v obou rodinách jsem se seznámila se svými úmysly a po vzájemné dohodě jsme se domluvili na konkrétním čase, kdy rozhovory zrealizujeme. Všechny rozhovory proběhly v přirozeném prostředí respondentů, tedy doma, kde jsme nemohli být ničím a nikým rušeni. Vzhledem k tomu, že se jednalo o polostrukturovaný rozhovor, vytvořila jsem si schéma základních témat, která se vztahovala k dílčím výzkumným otázkám. Ke každému tématu jsem si předem připravila několik otázek, které vycházely z cíle výzkumu. Částečně byly inspirovány odbornou literaturou a částečně

mou osobní zkušeností v roli rodiče. Jiné otázky jsem měla připraveny pro mladé dospělé potomky, jiné zase pro jejich rodiče. Ucelený seznam otázek předkládám v příloze P I a P II.

Rozhovory jsem realizovala individuálně. Na každý rozhovor jsem měla vymezený čas cca. 60 minut. Je pravdou, že jsem se obávala, že některý z respondentů nebude s nahrávkou souhlasit. Naštěstí se tomu tak nestalo. Na začátku rozhovorů jsem se respondentům vždy představila, seznámila je se svým projektem, ujistila je o anonymitě a požádala je o svolení nahrávky. Rozhovory v první rodině jsem dělala nadvakrát. Měla jsem domluvenou návštěvu na jeden zimní podvečer. Ukázalo se však, že syn z první rodiny na mne pozapomněl, a ten den doma nepobýval. Po telefonu, jsem si s ním domluvila návštěvu na další den. Z druhé rodiny byli všichni členové v dohodnutou dobu doma, a tudíž s poskytnutím rozhovorů nebyl problém. Hned v úvodu rozhovoru jsem se snažila o navození příjemné atmosféry. Snažila jsem se zachovat přirozenost, a pokud jsem viděla, že účastník nemá v otázce dostatečně jasno, položila jsem otázku podobnou nebo ji rozšířila. Pozvolna jsem přešla k hlavní části výzkumu, a to otázkám tykajícím se samotné problematiky. Zvláště u synů z obou rodin se mi stávalo, že byli málo sdílní, musela jsem pokládat další a další otázky, až jsem se dostala k potřebným a vyčerpávajícím informacím. Poté následovalo pozvolné ukončení rozhovoru.

Doma jsem rozhovory doslovně přepsala, analyzovala a interpretovala. V rámci analýzy jsem objevila i nová témata, na která jsem se při rozhovorech nezaměřila, ale mí informátoři o nich začali mluvit. Rozhovory nebylo třeba opakovat, neboť jsem podle mého názoru měla dostatek informací k relativní saturaci dat. Saturace dat je stav, kdy další sběr dat a jejich analýza nepřispívají k vývoji, kdy již nenalzáme žádné nové nebo významné údaje k jednotlivým kategoriím (Kolektiv autorů a konzultantů Encyklopedického domu, 1998, s. 302).

Pro analýzu dat jsem použila postup **kódování inspirovaný zakotvenou teorií**. Kódování představuje operace, pomocí nichž jsou údaje rozebrány a složeny novým způsobem. Analyzovanému textu přidělím nějaký kód nebo označení, které nejlépe odpovídá tomu, co je v textu reprezentováno (Švaříček, Šedřová, 2007, s. 211 – 215). První fázi představuje **otevřené kódování**, kdy pojmy seskupím, podobné s podobnými. Proces sekupování pojmů, které přísluší stejnému jevu, se nazývá **kategorizace**. Pojmenování kategorií souvisí s údaji, které zastupují (Strauss, Corbinová, 1999, s. 47). Další fází je **axiální kó-**

dování, jehož cílem je uvádění subkategorií do vztahu k vybrané kategorii. Pomocí axiálního kódování si vytvořím základ pro kódování selektivní. „**Selektivní kódování** je proces, kdy se vybere jedna centrální kategorie, která je systematicky uváděna do vztahu k ostatním kategoriím“ (Strauss, Korbinová, 1999, s. 86).

Vycházím z paradigmatického modelu autorů Strausse a Korbinové. Tento model je předem daný. Spojuje kategorie do souboru vztahů určujícího příčinné podmínky, jev, kontext, intervenující podmínky, strategie jednání, interakce a následky (Strauss, Corbinová, 1999, s. 72). Jev je ústřední myšlenka vztahující se k určitému souboru. Příčinné podmínky odkazují na události, které vedou k výskytu jevu. Kontext představuje obecné podmínky, ve kterých zkoumaný proces probíhá. Intervenující podmínky jsou široké a obecné podmínky, které ovlivňují strategii jednání. Zahrnují čas, prostor, kulturu atd. Interakce nebo strategie jednání usnadňují nebo znesnadňují jednání nebo vzájemné působení. To má určité výsledky nebo následky. Tyto následky nebývají vždy předpověditelné nebo zamýšlené. Vystoupení těchto následků je pro zakotvenou teorii velmi důležité (Strauss – Korbinová, 1999, s. 73 – 78). Jednotlivé kategorie jsem v závěru analýzy seskupila podle paradigmatického modelu.

5 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

Ve vyhodnocování výzkumu se vynasnažím shrnout výsledky výzkumu výhradně na základě získaných informací. Nejdříve výsledky analýzy podrobně představím formou analytického příběhu. Ten zahrnuje popis všech vytvořených kategorií a jejich subkategorií, včetně odkazů na konkrétní vyjádření respondentů. V další fázi shrnu nejdůležitější informace formou teoretického modelu, který vychází z původního analytického příběhu, ale je více abstraktní.

5.1 Analytický příběh

Dospělé děti, které jsou finančně zabezpečeny a stále bydlí u rodičů, vnímají tuto skutečnost jako naprostou samozřejmost, stejně tak jejich rodiče. Ani jedna ze stran se nad touto skutečností nepozastavuje. Potomci zde nacházejí pocit bezpečí, jistotu, kterou jinde nenajdou. Rodiče se jim snaží všestranně pomáhat a to jak formou uspokojování životních potřeb, tak radou nebo finančně. Základem všeho je dobrá komunikace, a to ať verbální, či neverbální. Faktorem, který ovlivňuje společné soužití, jsou dobré mezilidské vztahy. Členové rodiny jsou si vědomi, že základem všech dobrých vztahů je důvěra, respekt a naslouchání. Zdá se, že každý zná svou roli, všichni se vzájemně respektují a v případě potřeby se mohou jeden na druhého spolehnout. Jsou schopni se jeden druhému přizpůsobit a nemít nereálná očekávání. I přes tento respekt se v rodinách občas vyskytnou spory, které zapříčiňují hlavně názorové rozdíly mezi generacemi. Nepodceňují je však, ale snaží se je vyjasnit a vyřešit co nejdříve. Potomci mají občas pocit křivdy a nespravedlnosti ze strany rodičů. Toto společné soužití má také své důsledky. Jde především o oddalování vlastního života dospělých potomků a pocitu zodpovědnosti.

5.1.1 Příčina: Výhodné soužití

SUBKATEGORIE A: Přirozený vývoj

Pan Libor ve společném soužití se svým synem vidí přirozený vývoj, který v něm zároveň vzbuzuje obavy. „*V poslední době ten vývoj je takový, že ty děti bydlí stále častěji a častěji spíš déle u těch rodičů, což se mi osobně nelíbí.*“

Syn Ondřej jako důvod bydlení s rodiči uvádí. „*Zatím nemám nějakou potřebu si něco hledat svého, protože nemám žádnou svoji rodinu, přítelkyni mám, ale současný*

vztah mi vyhovuje s ní, takže, zatím nic jiného nehledám, a bydlím ještě s rodiči. Z jeho výroku je jasné, že dokud mu situace vyhovuje, nehodlá na ní nic měnit. Čas na vlastní bydlení přijde, až bude mít vlastní rodinu. Do té doby se nehodlá zabývat řešením problémů, které za něj řeší rodiče.

Na skutečnost, že jeho dospělé děti bydlí stále doma, reaguje otec Jan takto: *„Neřeším to, bydlí, bydlí, vyhánět je nikdy nebudu. Tady sů doma.“*

SUBKATEGORIE B: Vyhovující podmínky

Syn Petr reagoval na otázku, proč stále setrvává v bydlení se svými rodiči takto: *„Zvážil jsem pro a proti a ještě jsem se rozhodl zůstat. Zatím mne k odchodu nic netlačí, momentálně mám přítelkyni, která je o rok mladší, o společném životě zatím neuvažujeme. Vyzkoušel jsem si rovněž bydlet sám, nevidím na tom nic zajímavého nebo specifického, určitě se to dá také vydržet. Bydlím u rodičů a nemám ani v plánu v blízké budoucnosti na tom nic měnit.“* Celou situaci tedy doplňuje opět názorem, že nehodlá měnit vyhovující stav věci, dokud ho k tomu nedotlačí vnější okolnosti, jako přítelkyně nebo vlastní rodina.

Naproti tomu paní Helena zdůvodňuje hlavní důvod společného soužití následovně: *„Myslím si, že mají i dobrý vztah k nám, takže myslím si, že i to je velká část toho, že jsou v něm rádi.“* Je tedy jasné, že hlavní příčinou je podle ní dobrý vztah k domovu a rodičům.

Otec Jan vidí hlavní důvod v tom, *„že se doma cítí všichni dobře.“* Důkazem je také fakt, že jeden ze synů, který se před časem odstěhoval k přítelkyni, rodinu navštěvuje téměř každý den.

Matka Lenka: *„Já jsem ráda, že je tady“* a dále, že její syn *„je určitě spokojený“*.

SUBKATEGORIE C: Finanční situace

Otec Jan: *„Petr pracuje, chce stavit, tak si chce vydělat, já to chápu.“* Jako další, ale vedlejší důvod společného soužití, se jeví finanční důvody. Společná domácnost je pro všechny členy levnější, potomkům navíc skýtá prostor, aby si ušetřili peníze do budoucna.

Otec Jan: „*Dcera studuje, tak to je samozřejmé, že bydlí doma.*“ K finančním důvodům lze zahrnout také studium dospělého potomka, které mu zabraňuje v tom, aby byl finančně soběstačný a osamostatnil se.

Matka Lenka společné bydlení bere jako realitu, která ji připadá, jak říká „*normální. Nevím, proč by měl platit zbytečně podnájem.*“

Také syn Petr si je vědom finančních výhod společného soužití, tak jak je vidí jeho matka. Zdůrazňuje hlavně to, že „*nemusím platit nikde nájem, a tím pádem mám větší možnost nějakou tu korunu ušetřit.*“

Na základě výpovědí respondentů můžeme vymezit tři základní faktory (3 subkategorie), které ovlivňují prodlužující se společné soužití rodičů a dospělých potomků. Je to v první řadě přirozený vývoj, zasetý systém, který se jeví jako dlouhodobě vyhovující všem členům domácnosti. Členové rodiny spolu zároveň mají a celkově si chválí jeho vyhovující podmínky. Dále jsou to finanční důvody, do kterých můžeme zahrnout i prodlužující se dobu studia potomků, která zasahuje do jejich dospělosti a neumožňuje jim, aby se zcela osamostatnili.

5.1.2 Jev: Samozřejmé souznění

SUBKATEGORIE A: Jistota domova

To, že dospělí potomci stále zůstávají bydlet u rodičů, není ani v jedné rodině na překážku. Právě naopak. O tom svědčí také výrok otce Jana. „*Neřeším to, bydlí, bydlí. Petr pracuje, chce stavit, tak si chce vydělat. Já to chápu. Doba je pro mladé těžká. Nikdo jim nepomože. Dcera studuje, tak to je samozřejmé, že doma bydlí, ale i kdyby nestudovala, nebo syn nepracoval, vyhánět je nikdy nebudu. Tady sů doma.*“

Na otázku, jaké v tom vidíte výhody, odpověděl. „*Tak, že můžem být spolu.*“ A nevýhody? „*Tak to nevím, paní, žádné nevýhody nevidím.*“

Podobně se vyjadřuje paní Lenka. „*Mi to přijde normální. Nevím, proč by měl platit zbytečně podnájem, když máme velký dům. Já jsem ráda, že je tady. Starší syn odešel proto, ne že by se mu u nás nelíbilo, ale protože jeho partnerka našla podnájem, a chtěla si vyzkoušet společné bydlení.*“

SUBKATEGORIE B: Všestranná podpora od rodičů.

Rodiče se snaží všestranně pomáhat svým dětem. O tom svědčí také výrok otce Jana. „*Není nic, co by jim tu chybělo.*“

Také matka Lenka se snaží pro své děti udělat první, poslední. Jak říká, „*jsem narozená ve znamení Býka a toto znamení je znamením rodiny a já se pro tu rodinu snažím udělat maximum a dělám to ráda.*“

Nelze ani pominout finanční podporu ze strany rodičů. Tím, že synové mají zkušenosti s pobytem v zahraničí, jsou si o to víc vědomi této pomoci. Syn Petr oceňuje, že „*ne-musím platit nikde nájem a tím pádem mám větší možnost nějakou tu korunu ušetřit.*“

SUBKATEGORIE C: Respektování soukromí

Ukazuje se také, že důležitým předpokladem společného soužití je jisté soukromí členů rodiny, které skýtá rodinný dům, kde mají všichni vlastní pokoj. K tomu dodává matka Helena: „*Domov jim přirostl k srdci jako takový, jako to jejich soukromí, které v něm mají.*“

Matka Lenka: „*Máme velký dům, kde má každé dítě svůj pokoj.*“ K tomu se váže také jeho respektování.

Paní Helena říká. „*Vzhledem k jejich věku není úplně taková nutnost vědět přesně, kde jsou, a kdy přijdou.* Na druhou stranu, když se někde opozdí, tak je pro ně samozřejmě dát o sobě vědět.

SUBKATEGORIE D: Pohodlí domova

Syn Ondřej, tím že nějaký čas pobýval v zahraničí, si je moc dobře vědom zázemí v této rodině. Nejvíce oceňuje, jak říká: „*Mám postaráno o své základní životní potřeby, vlastně mám vypráno, mám navařeno.*“

Maminka Lenka vnímá hlavně spokojenost svého syna, který doma zatím bydlí v tom, že je oproštěn od starostí, týkajících se chodu domácnosti. „*Má uvařeno, uklizeno, vypráno a vyžehleno a ještě ušetří spoustu peněz, které bych jinak dal za nájem.*“

Na to lze navázat výrokem syna Petra. *„Když člověk bydlí sám, musí se o všechno starat, tady platí, že kdo přijde brzy, zatopí a je teplo pro ostatní.“*

Tato kategorie se stala ústřední kategorií, která se podílela při vytváření podob všech ostatních kategorií. To, že všichni členové bydlí stále společně, považují všichni za samozřejmost a jistotu, kterou domov poskytuje. Ze strany rodičů je potomkům poskytována všestranná pomoc a podpora. Aby se všichni cítili, co možná nejlépe, snaží se respektovat soukromí toho druhého. Synové si také uvědomují pohodlí, kterého se jim v rodinách dostává.

5.1.3 Kontext: Spojování generací

SUBKATEGORIE A: Předávání zkušeností

Zpočátku pan Libor konstatuje, že ve společném soužití výhody nevidí, když se však zamyslí, tak přichází na to, že pokud člověk žije s mladou generací, tak se od ní také leccemus přiučí. *„Mění se technologie, mění se informatika, a ti mladí, kteří jsou v tom daleko rychlejší, hbitější nám poskytují to, že alespoň vidíme, děláme s tím nějaké postupy, takže není pravda, že by z toho nebyly výhody, určitě jsou.“* Z výroku je patrné, že předávat zkušenosti probíhá mezi rodiči a dětmi vzájemně.

SUBKATEGORIE B: Vzájemná pomoc

Paní Helena pozitivum vidí právě v soužití několika generací. *„Pokud žijí všichni společně, vidí daleko více, čeho se komu nedostává. Ať se to týká finanční pomoci nebo jakékoliv jiné pomoci, pokud jeden nemůže, druhý pomůže, ať je to mezi generacemi nebo sourozenci. Tyto skupiny, které spolu žijí, by si měly pomáhat a být k sobě solidární.“*

Otec Jan z druhé rodiny na otázku, jaké vidí výhody společného soužití, odpovídá. *„Tak třeba, že můžem být spolu. Jsem rád, že tu pořád bydlí. Sem tam mi pomože, když potřebuju.“*

Na své děti se spoléhá jak paní Lenka, tak manžel Jan s pomocí na stáří. Zmiňuje se, že *„tak jako my se snažíme pomáhat svým dětem, doufám, že také ony pomohou ve stáří nám. Třeba budu potřebovat zavést k lékaři nebo obstarat nákup, popřípadě střechu*

nad hlavou u některého z nich.“ Díky společnému soužití se dostává všem členům rodiny vzájemné pomoci.

V kontextu soužití rodičů a jejich dospělých potomků se jeví jako podstatné předávání zkušeností mezi dětmi a rodiči. Často je nám prezentováno, že zkušenosti předává starší generace mladší, zde se setkáváme i s případem opačným. Dalším znakem spojování generací je možnost bezprostřední vzájemné pomoci. Projevuje se hlavně jako uspokojování životních potřeb mladé generace, za dobrovolné péče převážně ze strany matek.

5.1.4 Intervenující podmínky: Rozdělování rolí v rodině

SUBKATEGORIE A: Pocit křivdy, nespravedlnosti

Paní Helena vnímá nedorozumění v rodině takto: „*Jeden si myslí, že člověk nadřazuje druhému, a že ho nějakým způsobem upřednostňuje, ale také možná v tom, že má udělat někdo něco a proč to neudělá někdo jiný a tady trošičku tady ty práce spíš kolem toho domu. Pomoc není taková, jak by si člověk představoval.*“ Z tohoto výroku pramení pocit křivdy a nespravedlnosti jednotlivých členů rodiny.

Syn Petr v podstatě větší problémy v rodině nevidí, na záporné věci si v rodině zvykl. Říká, „*nemám potřebu na někoho tlačit, ať se mění, to mi zas tak nevadí, maximálně, že někdy člověk potřebuje mít čas na sebe a pořád někdo chodí, že něco potřebuje, tak to člověka někdy až otravuje.*“

SUBKATEGORIE B. Mezigenerační spory

Podle syna Ondřeje k větším problémům v této rodině nedochází, a to z toho důvodu, že spolu umí komunikovat a mají otevřený vztah. Po chvíli ale přiznává, že hlavně maminka má představu o uklizeném pokoji poněkud jinou než on. „*Mamka je většinou na mne nazlobená, že su bordelář a dělám bordel, že neumývám náčení.*“

Ve druhé rodině vidí otec Jan problémy hlavně z pozice názorů a životních zkušeností dvou generací. Říká. „*No děcka si myslí, že su ze staré školy, to sice jo, ale taky vím, že ta stará škola má něco do sebe. Dnes chců mět všeci všecko hned, ale to tak nefunguje. Taky mám rád věci na svém místě, když si něco půjčija, měli by to vrátit, stává se, že už tu věc nenajdu, nebo je poškozená, a tak vznikají nedorozumění.*“

Paní Helena si myslí, že každá generace by měla žít sama od určité doby. Myslí si totiž, že „*soužití těch generací je dost problematická záležitost a pokud je to jen trochu možné měla by ta každá generace bydlet sama.*“

Samotný název této kategorie naznačuje určitá nedorozumění, problémy a obtížné situace, které se vyskytují v každém soužití. Jsme zde svědky dvou pohledů na danou problematiku. V první řadě je to pocit křivdy a nespravedlnosti z pohledu dětí. Za další se jeví názorový rozpor napříč generacemi. Je zde tedy patrné, že prodlužující se setrvávání dospělých potomků s rodiči v jedné domácnosti vede k neujasnění původních rolí v rodině. Z dětí jsou dospělí a musí se naučit přijmout více zodpovědnosti za chod domácnosti. I rodiče si musí ujasnit, co od svých potomků očekávají a co jim jsou schopni nadále zajišťovat.

5.1.5 Strategie jednání a interakce: Stavební kameny funkční rodiny

SUBKATEGORIE A: Důraz na neverbální komunikaci

Pan Libor klade důraz na neverbální komunikaci a projev citů. „*Podle mě, člověk vyjadřuje vlastně chůzí pohyby těla, to jak projdete blízko kolem druhého, to jak se na něho podíváte, zamračíte, aniž byste sám nad tím přemýšlel, tak tím vyjadřujete určitý postoj k tomu vztahu toho druhého.*“ Ze svých zkušeností upřednostňuje komunikaci neverbální. „*Jinak si ale myslím, že komunikace probíhá ne zrovna těma slovy, myslím si, že dneska to těžiště je hlavně na ty slova, a že to je špatně.*“ Dále hovoří o absenci citů. Ta se dá vyjádřit podle něho nejlépe neverbální komunikací. „*Dospělé děti se stydí své rodiče obejmout.*“ Přitom je známo, že právě pevným obětím se nejlépe vyjadřují pocity blízké osoby.

SUBKATEGORIE B: Dostatečná verbální komunikace

Zároveň se pan Libor nezříká ani verbální komunikace. „*Samozřejmě, že se spolu bavíme, myslím si, že tak jak vyrůstali v naší rodině, bezprostředně komunikujeme o legraci, o starostech a o ostatních věcech.*“

Syn Ondřej vidí vztah ke svému otci takto. „*Rozumíme si spolu, mluvíme spolu, takže dobrý vztah.*“ Ke své matce má vztah podobný. „*Bavíme se často, takže dobrý vztah spolu máme.*“

Důkazem dobrých vztahů také ve druhé rodině je podle paní Lenky fakt, že první syn se zastaví skoro každý den, a druhý syn Petr „*by se určitě také rád vracel.*“

SUBKATEGORIE C: Stanovení pravidel

Ve společném soužití několika členů je samozřejmé stanovení určitých pravidel, myslí si paní Helena. Ty se bezprostředně týkají finančního příspěvku Ondřeje na domácnost. Jak konstatuje: „*Přispívá, přispívá, dalo by se říci takovou symbolickou částkou, pokud budeme moct, budeme to sponzorovat. Z pohledu rodičů je to hlavně proto, aby si byl vědom, že „je potřeba taky nějakým způsobem přiložit nějakou tu korunu do společné kasy.*“

Zdá se, že Ondřej se tomuto rozhodnutí nijak nebrání. „*No tak rodiče rozhodli, že budu přispívat, že už si vydělávám, takže tak.*“ Je si vědom, že příspěvek zdaleka nestačí na pokrytí jeho nákladů. „*Jako celé měsíční náklady to určitě nepokryje, ale na ty základní věci, které se musí koupit, nebo co spotřebuju, tak to částečně jako, že uspokojí.*“

Ve druhé rodině syn na domácnost nepřispívá, protože rodiče to nevyžadují. Otec Jan to vysvětluje takto. „*Já jsem rodičom taky nic neplatil. Podle mě to tak má být.*“

Je zajímavé, že také paní Lenka ve své původní rodině na domácnost nepřispívala a tudíž to nevyžaduje ani po svém synovi. Tady můžeme být svědky, jak se přenáší některé zkušenosti ze své původní rodiny do rodiny prokreační. Paní Lenka má však ještě další důvod, proč nechce po synovi žádný příspěvek. „*Tím, že po něm nechci žádné peníze, tak musí doma pomáhat. Něco jiného by bylo, kdybych viděla, že nedokáže peníze ušetřit, nebo že chodí často po hospodách, nebo nadměrně kouří. Tak to bych po něm chtěla peněz docela dost, třeba i 6000 s tím, že bych mu je ukládala.*“ Tím, že Petr nepřispívá finančně, pomáhá doma prací. Podle matky Lenky je to průprava do své vlastní budoucí rodiny. „*Musí být připravený do své nové domácnosti a vědět, že dělat se musí i doma.*“

Petr se žádné práci nebrání a snaží se pomáhat jak s úklidem domu, tak s prací venku, ať je to štípání dřeva, sečení trávy, obdělávání půdy nebo cokoli jiného. Na otázku: „*Své živobytí kompenzujete prací?*“ Odpověděl: „*No tak máme to tak nějak nastavené, že když člověk nic nepřispívá, víceméně se snažím to kompenzovat aspoň tady tím.*“

Paní Lenka dodává. *„Myslím si, že já a manžel se na život díváme zodpovědněji, jak naše děti. Někdy bychom určitou věc řešili každý jinak, ale snažíme se domluvit, a necháme zvítězit zdravý rozum. Ještě si vybavuji, že mým dětem není moc příjemné, když po nich chci, aby dělali nějakou práci, do které se jim vůbec nechce. Nezbyvá mi, než počkat, nebo si práci udělat sama. Nemají rádi, když jim říkám, co mají dělat.“*

Pan Jan tvrdí: *„Já dycky říkám, až budete mět svoje, dělájte si co chcete, ale když býváte u mne, bude to, jak chcu já. A to je myslím logické.“*

O tom, jaké jsou stavební kameny funkční rodiny, svědčí také fakt, že tato kategorie co do obsahu, je jednou z nejdelších. Členové obou rodin si jsou moc dobře vědomi vnitřní stability rodiny, která není dost dobře možná bez dostatečné verbální komunikace. Důraz však kladou také na neverbální komunikaci, která je v každém rodinném společenství neméně důležitá. S utvářením rodinného soužití souvisí také stanovení pravidel z jedné i druhé strany, a hlavně dodržování těchto pravidel.

5.1.6 Následek: Stagnace rodinného cyklu

SUBKATEGORIE A: Odsunování vlastního života

Pan Libor vidí ve společném soužití pro svého syna hlavně nevýhody, které s sebou nesou určité důsledky. To, že má dítě vyprané, vyžehlené a může se s rodiči najít je pouze relativní. Jak říká, *„je to jenom odsunování toho vlastního života, kdy se o sebe bude muset starat sám a on se to bude muset učit.“* Život s rodiči způsobuje podle pana Libora dospělým potomkům určitou blokaci, podle něj to není příprava na vlastní život. Doslova říká: *„Nikdo nemůže být připravený, dokud nebude hoděný do vody, tak dotud se nenaučí plavat. Můžete na suchu zkoušet tempa, ale nikdy nebudete na to připravená, až teprve to začnete zkoušet.“* Zdá se, že pan Libor trpí výčitkami svědomí, o čemž svědčí další výrok. *„Takže teď, mu jak kdyby, bráníme v tom, aby už mohl existovat sám.“*

SUBKATEGORIE B: Oddalování přijímání sociálních rolí

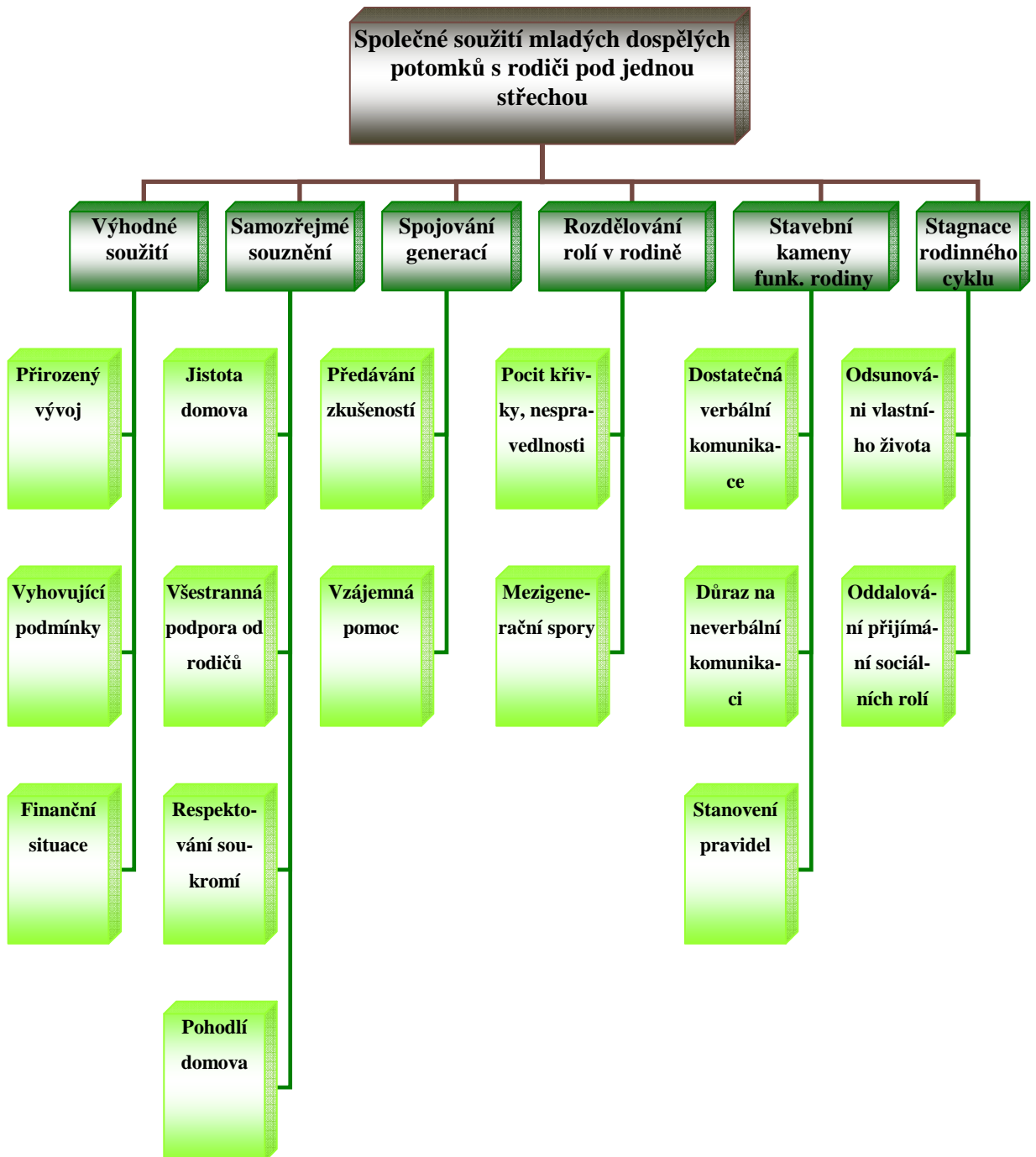
Pan Libor zastává názor, že přechod k samostatnosti dětí je snazší, než měla jeho generace, nicméně idealistické představy mladých této skutečnosti odporují. Zdá se mu, že *„ ty životní podmínky se zlepšily, a pak samozřejmě nedokáže člověk zmobilizo-*

vat v sobě tolik úsilí, snahy, nedokáže být tak pokorný, a to jsou všechny ty důvody, pro které se startuje v životě daleko hůř než nám.“

Z názvu poslední kategorie je patrné, že společné soužití s sebou nese také určité setrvávání nebo přešlapování potomků na místě. Je třeba si uvědomit, že každé lidské jednání nebo také nejednání nese další následky. Potřeba osamostatnit se je vyústěním osobní zralosti, kterou mladá generace přirozeně odkládá do vyššího věku, a tím dochází k odsunování vlastního života. Mladí lidé nemají snahu se seberealizovat z důvodu komfortu ze strany rodičů. Tím se ale oddaluje přijímání sociálních rolí. Zvyšuje se individuální role nad rolí v páru. To může mít v budoucím životě negativní vliv na to, že mladým mužům chybí zkušenost ve společném soužití. Problém tkíví právě v nedostatečné snaze postavit se na vlastní nohy. Spokojený je jen ten, kdo se naučí mít odpovědnost za vlastní jednání.

5.2 Teoretický model

Schéma č. 3: Společné soužití mladých dospělých potomků s rodiči pod jednou střechou

V tomto výzkumu jsem zjišťovala, jak probíhá společné soužití dospělých potomků a rodičů. Své zjištěné poznatky jsem rozdělila do šesti kapitol s výstižnými názvy, dle nashromážděných informací z rozhovorů. První kapitola s názvem „Výhodné soužití vymezuje tři podkategorie, které k tomuto důvodu vedou. Respondenti se shodují na přirozeném vývoji, vyhovujících podmínkách pro obě strany a finančních důvodech. Synové se připravují na vlastní život zejména tím, že nemají takové životní náklady, které by měli ve vlastní domácnosti, a tak mohou ušetřit finanční prostředky. V jedné z rodin přispívá syn pouze symbolický příspěvek rodičům, ve druhé rodině po něm rodiče žádnou finanční částku nepožadují. Důvodem setrvání jsou jednak pozitivní vztahy, které v rodinách panují, citová vazba k domovu, pocit soukromí a v neposlední řadě zázemí. Toto jsou vlastnosti, které lze vložit do stěžejní kategorie této práce „Samozřejmé souznění.“ Rozhodnutí, kdy opustí rodinu, nechávají rodiče jen a jen na dítěti. Jedním z důvodů k odchodu by mohlo být společné bydlení s přítelkyní nebo touha po zbudování vlastního bydlení. Společné bydlení přináší jak stránky pozitivní, tak negativní. Třetí kategorii jsem dala název „Spojování generací“, ve které rodiče vnímají společné soužití jako obohacení mladou generací, pomoc ve vzdělávání, fyzickou výpomoc. Vždyť v určitých ohledech může být mladší generace zkušenější, než ta starší. Mladá generace oceňuje hlavně péči o základní životní potřeby ze strany rodičů, volnost, svobodu, klid a bydlení téměř zdarma. Všichni zúčastnění potom rovněž hovoří o problémech, které pramení z rozličného náhledu na život a zkušeností obou generací. Tento problém je naprosto samozřejmý, a v tomto výzkumu má tato kategorie příznačný název „Rozdělování rolí.“ Rodiče vidí své syny jako bezstarostné potomky, občas bez smyslu pro pořádek, občas líné a pohodlné. Naproti tomu, synové nechápou přílišnou péči hlavně ze strany matky, nezájem rodičů přizpůsobit se novým technologiím a hlavně změnám. Jinak se jedná vesměs o běžná nedorozumění, která se daří řešit včas. V rodinách panuje převážně atmosféra důvěry, snaha pomoci jeden druhému, důraz je kladen na neverbální komunikaci. Všichni si jsou vědomi, že důležité je dohodnout se, popřípadě udělat kompromis u věcí, které se týkají všech. Vždyť konstruktivní diskuze rodinu jenom upevňuje. Rodiče mají s dětmi vztah založený na jasných pravidlech. Základem je funkční komunikace a to v jakékoliv formě. Toto jsou jednotlivé kaménky, ze kterých se skládá pátá kapitola s názvem „Stavební kameny funkční rodiny.“ Je zajímavé, že rodiče vidí hlavní problém společného soužití jako negativní jev nikoli pro sebe, ale pro své děti. Zdá se jim, že zbytečně dochází k prodlužování dětství, a tím se odkládá jejich samostatný život a přijatá zodpovědnost. Z tohoto konstatování lze poslední kapitolu nazvat „Stagnace

rodinného cyklu.“ V obou případech se jedná o fungující úplné rodiny, kde oba rodiče pracují. Děti jsou vedeny výchovou k rozumnému hospodaření s penězi, a jsou si vědomy nástrah současné společnosti. Jeden ze synů se zmiňuje o tom, jak je důležité, aby se člověk zbytečně nezadlužoval a rozumně zvažoval své možnosti splácení půjček či hypotéky. Nečetkala jsem se ani v jedné rodině, že by rodiče byli nespokojeni s utrácením a nákupem nepodstatných věcí u svých potomků. Soulad panuje také v plánování budoucnosti nebo v šetření úspor. Je samozřejmé, že pokud by se v některé z rodin vyskytla problémová situace, např. ztráta zaměstnání jednoho z rodičů, určitě by se výdělečně činné děti podílely daleko vyšší finanční částkou na chodu domácnosti. Všichni si jsou vědomi, že jednou přijde čas, kdy se role otočí, a rodiče budou potřebovat pomoc od svých dětí. Rozhodně se nejedná ze strany rodičů o nezdravou fixaci na dítě. Cílem rodičů bylo a je vychovat ze svých dětí samostatné potomky.

6 SHRUTÍ EMPIRICKÉ ČÁSTI

V empirické části seznamuji čtenáře s charakteristikou výzkumného souboru, se způsobem jeho výběru, včetně použité techniky a nastolených otázek. Zanedbatelná není ani organizace a průběh výzkumu. Mou snahou bylo zmapovat podmínky, za jakých žijí mladí dospělí potomci, v mém případě synové, s rodiči pod jednou střechou. Cíle jsem se snažila dosáhnout na základě stanovených výzkumných otázek, které se vztahovaly k výzkumnému problému. Tyto otázky byly stavebním kamenem rozhovorů s jednotlivými respondenty. Na základě jejich výpovědí vyplynula jedna hlavní kategorie, která se podílela na vytváření podob dalších pěti kategorií. Každá z nich obsahuje shluk specifických výroků respondentů, které nás přivádějí na cestu k zodpovězení stanoveného cíle. Na základě získaných dat jsem vyhodnotila celý výzkum. To, že zjištěné výsledky odpovídají tamním teoriím teoretické části, se můžeme přesvědčit v následujícím tvrzení.

Kraus (2008 s. 82) se zmiňuje o socializační funkci rodiny. „Ústřední úlohou socializačního procesu v rodině zůstává příprava dětí a mladistvých na vstup do praktického života. Dnes je však třeba zdůraznit také význam působení mladší generace na starší (např. v zacházení s moderními komunikačními prostředky). Prodlužuje se totiž doba, kdy vedle sebe žijí i tři generace.“ S tímto tvrzením se shodují také respondenti v mých rozhovorech. Zvláště rodiče si jsou vědomi pomoci svých potomků v technických věcech.

O tom, jak jsou složité vztahy dítě - rodič potvrzují i slova Říčana. „Tento vztah je mnohdy silnější, než vazba k partnerovi a vlastním rodičům, zároveň složitý, nepřehlednětelný, někdy zraňující až oboustranně patogenní“ (Říčan, 1990, s. 59). Dá se říci, že část tohoto výroku vystihuje vztah matka – dítě tohoto výzkumu. V případě blízkého vztahu s matkou vyvstal společný znak, a to potřeba matky vědět, kde potomek je, pokud se někde zdrží. Toto konstatování svědčí také o pevné vazbě matky a potomka.

Dalším konstatováním o složitosti vztahu rodič - dítě lze doložit výrokem autorky Vágenerové. „Je třeba pochopit chování dospělých potomků, změnit k nim postoj a akceptovat je jako samostatné, svéprávné bytosti (a to i tehdy, když s nimi rodič nesouhlasí)“ (Vágenerová, 2008, s. 121).

Jeden ze synů se zmiňuje, že drobné neshody lze přehlédnout a raději se s rodiči nehádá. Tím se vztahy stávají méně konfliktní. Dle Hofmana (1984, cit. podle Plaňava, 2000,

s. 175) se jedná o separaci dimenze zvané „konfliktní nezávislost, která reflektuje absenci pocitů viny, hněvu a resentimentů ve vztazích mezi rodiči a dospívajícími.“

To je jen několik aspektů, kterými lze doložit shodu v mé praktické části s částí teoretickou. Můžeme zde mluvit o jedné etapě vývojového cyklu, kde obě fungující rodiny mají stabilní strukturu, hodnotovou orientaci a životní styl.

7 ZÁVĚR

Cílem mého výzkumu bylo zmapovat podmínky, za jakých žijí mladí dospělí potomci s rodiči pod jednou střechou, a to jak z pohledu dospělých dětí, tak jejich rodičů. Zajímalo mne názor dospělých synů a potom také jejich rodičů, zda jim tento způsob soužití vyhovuje, nebo se ho snaží změnit. Musím podotknout, že zkoumaný vzorek jsem prováděla ve funkčních rodinách. Jsem si vědoma, že pokud by se jednalo o rodiny dysfunkční nebo afunkční, výsledky by byly zcela jiné.

Zjistila jsem, že důvody setrvání ovlivňuje šest kategorií, které jsou vzájemně propojeny. Jedná se o kategorie: výhodné soužití, samozřejmé souznění, spojování generací, rozdělávání rolí v rodině, stavební kameny funkční rodiny, stagnace rodinného cyklu.

Z výpovědí synů je zřejmé, že získání vlastního bydlení je pro ně příliš nákladné, a proto odkládají uzavření manželství a založení rodiny. Doma se jim dostává nadstandardní péče ze strany rodičů o jejich potřeby, a tak se nemusí téměř o nic starat. Společné soužití s sebou nese také rizika nejednoho konfliktu, plynoucích z odlišných pohledů dvou generací. Zatímco rodiče očekávají, že synové se přizpůsobí jejich potřebám, tak ti chtějí žít podle svých pravidel. Z rozhovorů lze také konstatovat, že dvougenerační soužití je složité, ale po stanovení pravidel, které budou obě strany dodržovat, je možné a obohacující pro obě strany. Rodiče mají na jedné straně radost z péče o potomka, jsou si však také vědomi, že u synů dochází k oddalování jejich sociálních rolí a pocitu zodpovědnosti. Mohou také zabřednout do izolace a může dojít k problémům v oblasti vytvoření milostné intimity.

Z výpovědi těchto respondentů nelze vytvořit obecný model důvodů setrvávání potomků u rodičů. Myslím si však, že jsem vyzdvihla to podstatné, co se týká tohoto problému.

Další zajímavostí by určitě bylo poodhalit důvody setrvání potomků u dysfunkčních rodin.

Cílem mé práce bylo alespoň trochu přispět k objasnění fenoménu, který se vyskytl v posledním desetiletí a který, jak se zdá, se bude stále prohlubovat. Cíle práce se podařilo dosáhnout. Je však nutné, aby se výzkum v oblasti sociální pedagogiky tímto tématem nadále zabýval a přinášel nová zjištění.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- 1 BEAVERS, W. R., 1982. *Healthy, Midrange, and Severely Dysfunctional Families*. In: WELSH, F. et al. *Normal Family Processes*. New York: The Guilford Press. In: PLAŇAVA, Ivo, 2000. *Manželství a rodiny*. Brno: Doplněk. ISBN 80-7239-039-2.
- 2 BEAVERS, W. R., 1977. *Psychotherapy and Growth. A Family System Perspective*. New York: Brunner and Mazel. In: PLAŇAVA, Ivo, 2000. *Manželství a rodiny*. Brno: Doplněk. ISBN 80-7239-039-2.
- 3 BOBELOVÁ, Alexandra, 2012. Role otce ve výchově. In: *Eblo* [online]. © 2012 [cit. 2013-28-1]. Dostupné z: <http://www.eblo.cz/news/role-otce-ve-vychove/>
- 4 ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ, 2001. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-463-X.
- 5 ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 26. Února 1964 Občanský zákoník. In: *Podnikatel*. 1964, částka 1, paragraf 8. Dostupný z: <http://www.podnikatel.cz/zakony/zakon-c-40-1964-sb-obcansky-zakonik/cast-prvni-hlava-druha/>
- 6 ČTK, 2009. Rodiče by měli děti naučit, že důležitou částí konfliktu je usmíření. In: *Novinky.cz* [online]. © 2003-2013 [cit. 2013-28-1]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zena/deti/181526-rodice-by-meli-deti-naucit-ze-dulezitou-casti-konfliktu-je-usmireni.html>
- 7 DUNOVSKÝ, Jiří, 1986. *Dítě a poruchy rodiny*. Praha: Avicenum. 08-040-86.
- 8 ERIKSON, Erik Homburger, 2002. *Děství a společnost*. Praha: Argo. In: VÁGNEROVÁ, Marie, 2007. *Vývojová psychologie II: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1318-5.
- 9 HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ, 2004. *Psychologický slovník*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-30-X.
- 10 HAUSEROVÁ – SCHÖNEROVÁ, Isabella, 1996. *Děti potřebují prarodiče*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-105-3.
- 11 HORSKÝ, Jan a Markéta SELIGOVÁ, 1996. *Rodina našich předků*. Praha: Lidové noviny. ISBN 80-7106-195-6.

- 12 HRUŠOVÁ, Monika, 2011. Nový trend: děti zůstávají bydlet s rodiči až do třiceti let. In: *Hypindex. cz* [online]. © 2008-2013 [cit. 2012-08-02]. Dostupné z: <http://www.hypindex.cz/novy-trend-deti-zustavaji-bydlet-s-rodici-az-do-triceti-let/>
- 13 CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-1369-4.
- 14 JOB, 2011. Matka je hlavou rodiny, 81 % komunikace v rodině jde přes ni. In: *OnaDnes.cz* [online]. © 1999-2013 [cit. 2013-28-1]. Dostupné z: http://ona.idnes.cz/matka-je-hlavou-rodiny-81-komunikace-v-rodine-jde-pres-ni-pg9-/styl.aspx?c=A110720_142428_styl_job
- 15 KAČEROVÁ, Eva, 2012. Populační vývoj ČR v roce 2011. In: *Demografie. cz* [online]. © 2004-2009 [Cit. 2012-08-02]. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=841&PHPSESSID=f188cbd02bf9f7e8a186e5224c7b509c
- 16 KLAPILOVÁ, Světlá, 2000. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 80-7067-669-8.
- 17 KOLEKTIV AUTORŮ A KONZULTANTŮ ENCYKLOPEDICKÉHO DOMU, 1998. *Slovník cizích slov*. Praha: Encyklopedický dům. ISN 80-90-1647-8-1.
- 18 KORZO, 2008. Děti bývají šťastnější s prarodiči než s rodiči. In: *Novinky.cz* [online]. © 2003-2013 [cit. 2013-28-1]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zena/deti/141735-deti-byvaji-stastnejsi-s-prarodici-nez-s-rodici.html>
- 19 KRAUS, Blahoslav, 2008. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-383-3.
- 20 KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ et al., 2001. *Člověk, prostředí, výchova*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.
- 21 LABUSOVÁ, Eva, 2012. Rodič není kámoš! Proč selháváme v roli domácí autority? In: *Portál, s.r.o* [online]. © 2005-2012 [cit. 2013-28-1]. Dostupné z: <http://www.portal.cz/casopisy/dm/ukazky/-rodic-neni-kamos---proc-selhavame-v-rol-domaci-autority-/47811/>
- 22 LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ, 2006. *Vývojová psychologie*. Vyd. 2. Praha: Grada. ISBN 80-247-1284-9.

- 23 MACEK, Petr, 2003. *Adolescence*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 80-7178-747-7.
- 24 MACHULA, Tomáš, 2005. Vybrané podněty pro diskusi o cílech manželství. *Studia Theologica*, č. 20, s. 26 - 32. In: ŠRAJER, Jindřich a Libor, MUSIL, 2008. *Etické kontexty sociální práce s rodinou*. Olomučany: Albert. ISBN 978-80-7326-145-0.
- 25 MATĚJČEK, Zdeněk, 1986. *Rodiče a děti*. Brno: Avicenum.
- 26 MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH, 2002. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Praha: Grada Publishing. ISBN 80-247-0332-7.
- 27 MATOUŠEK, Oldřich, 1997. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Vyd. 2. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-85850-24-9.
- 28 NOVÁK, Tomáš, 2008. *Vztah otce a syna*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-2079-1.
- 29 PEŠEK, Karel, 2012. Mamahotel aneb když chlap bydlí s rodiči. In: *Xman.cz* [online]. © 1999-2013 [Cit. 2012-10-11]. Dostupné z: http://xman.idnes.cz/mamahotel-aneb-kdyz-chlap-bydli-s-rodici-f0c-/xman-styl.aspx?c=A120511_111335_xman-styl_fro
- 30 PLAŇAVA, Ivo, 2000. *Manželství a rodiny*. Brno: Doplněk. ISBN 80-7239-039-2.
- 31 PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška a Jiří MAREŠ, 2009. *Pedagogický slovník*. Vyd. 6. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-647-6.
- 32 REISS, David, 1987. *Rodinný kodex a schopnost rodiny snášet těžkosti*. Přednáška na mezinárodním kongresu o rodinné terapii. In: MATOUŠEK, Oldřich, 1997. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Vyd. 2. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-85850-24-9.
- 33 ŘÍČAN, Pavel, 2004. *Cesta životem: vývojová psychologie*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 80-7367-124-7.
- 34 SOKOLOVÁ, Dana, 2013. Když nefunguje komunikace mezi rodiči a dospělými dětmi. In: *Novinky.cz* [online]. © 2003-2013 [cit. 2013-28-1]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zena/vztahy-a-sex/290624-kdyz-nefunguje-komunikace-mez-rodici-a-dospelymi-detmi.html>
- 35 SOUDKOVÁ, Miluše, 2006. *O zdravých vztazích mezi lidmi*. Brno: Doplněk. ISBN 80-7239-196-8.

- 36 STAŇKOVÁ, Dana, 2009. In: *Dětský odbor* [online]. © 2010-2013 [cit. 2013-15-1].
Dostupné z: <http://cb.cz/deti/clanky/ke-stazeni/komunikace-v-rodine-konference-pro-rodice-2009>
- 37 STRAUSS, Anselm a Juliet, CORBINOVÁ, 1999. *Základy kvalitativního výzkumu*.
Boskovice: Albert. ISBN 80-85834-60-X.
- 38 ŠRAJER, Jindřich a Libor, MUSIL, 2008. *Etické kontexty sociální práce s rodinou*.
Olomučany: Albert. ISBN 978-80-7326-145-0.
- 39 ŠVAŘÍČEK, Roman, Klára ŠEĎOVÁ et al., 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-313-0.
- 40 VÁGNEROVÁ, Marie, 2007. *Vývojová psychologie II: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1318-5.
- 41 VÁGNEROVÁ, Marie, 2000. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-308-0.
- 42 VAVROŇ, Jiří, 2011. Čím dál více mladých Čechů se drží matčiny sukne co nejdéle.
Právo in: *Novinky.cz* [online]. © 2003-2013 [cit. 2013-28-1]. Dostupné z:
<http://www.novinky.cz/domaci/225047-cim-dal-vice-mladych-cechu-se-drzi-matciny-sukne-co-nejdele.html>
- 43 ZARZYCKÁ, Karolína, 2010. Kvalita partnerského vztahu se odráží v duši dítěte. In:
Novinky.cz [online]. © 2003-2013 [cit. 2013-28-1]. Dostupné z:
<http://www.novinky.cz/zena/vztahy-a-sex/190389-kvalita-partnerskeho-vztahu-se-odrazi-v-dusi-ditete.html>

SEZNAM SCHÉMÁT

Schéma č. 1: První rodina.....	37
Schéma č. 2: Druhá rodina.....	38
Schéma č. 3: Společné soužití mladých dospělých potomků s rodiči pod jednou střechou.....	51

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I	Nastolené otázky (problémy) rozhovoru směřované mladým dospělým potomkům
Příloha P II	Nastolené otázky (problémy) rozhovoru směřované rodičům
Příloha P III	Rodina č. 1 – Matka Helena
Příloha P IV	Rodina č. 1 – Otec Libor
Příloha P V	Rodina č. 1 – Syn Ondřej
Příloha P VI	Rodina č. 2 – Matka Lenka
Příloha P VII	Rodina č. 2 – Otec Jan
Příloha P VIII	Rodina č. 2 – Syn Petr

PŘÍLOHA P I: NASTOLENÉ OTÁZKY (PROBLÉMY) ROZHOVORU SMĚŘOVANÉ MLADÝM DOSPĚLÝM POTOMKŮM

Kolik je Vám let?

Kde bydlíte? S kým bydlíte?

Jaká je Vaše profese? Jak dlouho už pracujete?

Co pro vás znamená pojem „domov“?

Jaký vztah máte k otci? Jaký vztah máte k matce?

Dokážete spolu navzájem komunikovat? Z čeho pramení konkrétní nedorozumění?

Co Vás vede k tomu, setrvávat ve společném soužití s rodiči?

Jaké z toho pro Vás plynou výhody?

Jaké z toho pro Vás plynou nevýhody?

Jakým způsobem se podílíte na chodu domácnosti?

Přispíváte do rodinného rozpočtu? Jakou částkou?

Zdá se Vám, že kompenzujete soužití s rodiči dostatečně?

Uvažujete, že byste se odstěhoval a osamostatnil? Kdy a za jakých okolností?

Co si představujete pod pojmem sociální solidarita?

Chtěl byste zdůraznit ještě nějakou oblast, o které jsme se bavili?

Je něco, na co jste během rozhovoru zapomněl?

Chcete se na něco zeptat vy?

PŘÍLOHA P II: NASTOLENÉ OTÁZKY (PROBLÉMY) ROZHOVORU SMĚŘOVANÉ RODIČŮM

Jaký vztah mají podle Vás vaše děti k domovu?

Jaký vztah máte ke svým dětem?

Potřebujete stále vědět co, kde a s kým dělají?

Jakým způsobem spolu komunikujete? Vycházíte spolu?

Čeho se týkají konkrétní nedorozumění?

Jak se díváte na skutečnost, že Vaše dospělé dítě s Vámi stále bydlí?

Jaké v tom vidíte výhody?

Jaké v tom vidíte nevýhody?

Jakým způsobem se Vaše dítě podílí na chodu domácnosti?

Prispívá Vám nějakou finanční částkou? Vyžadujete ji?

Pomáhá Vám? S čím? Vyžadujete to?

Myslíte, že soužití s Vámi kompenzuje Vaše dítě dostatečně?

Myslíte si, že je připraveno se o sebe postarat samo?

Máte strach z toho, že jednou odejde?

Za jakých okolností by se to mohlo stát?

Myslíte si, že Vás jeho odchod může nějak ovlivnit?

Co si představujete pod pojmem sociální solidarita?

Chtěl byste zdůraznit ještě nějakou oblast, o které jsme se bavili?

Je něco, na co jste během rozhovoru zapomněl?

Chcete se na něco zeptat vy?

PŘÍLOHA P III: RODINA Č. 1 – MATKA HELENA

Dobrý den, téma mé bakalářské práce je Soužití mladých dospělých potomků s rodiči pod jednou střechou. Jednou ze součástí této práce je také kvalitativní výzkum a já bych vám chtěla položit několik otázek, které se budou týkat vaší rodiny. Vzhledem k tomu, že potřebuji s těmito otázkami dále pracovat, chci vás poprosit o souhlas s nahráváním tohoto rozhovoru.

Souhlasíte s nahráváním tohoto rozhovoru?

Ano, souhlasím.

Já vám děkuju, zeptám se vás, kolik je vám let?

Takže, mi je 43 let.

Kolik máte dětí?

Dětí mám 3.

Jak staré?

Syn má 26, dcera 25 a druhá dcera 18.

Kde bydlíte?

Bydlíme v Otrokovicích, v rodinném řadovém domku.

Jaký vztah mají podle vás vaše děti k domovu?

Já si myslím, že velmi kladný, že mají svůj domov rádi.

Čím to je, že se tam třeba tak rádi vrací?

Na tuhle tu otázku nedokáži tak úplně přesně odpovědět, ale myslím si, že jim domov přirostl k srdci jako takový, jako to jejich soukromí, které v něm mají, a myslím si, že mají i dobrý vztah k nám, takže myslím si, že i to je velká část toho, že jsou v něm rádi.

Teď jste řekla, že děti mají k vám pěkný vztah, jaký vztah máte vy ke svým dětem?

No, já své děti miluju, to je samozřejmé a myslím si, že velmi dobrý, že máme k sobě velmi blízko a že máme vztah kamarádský.

A potřebujete stále vědět kde a s kým jsou?

Tak to pro mě vzhledem k jejich věku není úplně taková nutnost vědět přesně, kde jsou a kdy přijdou, ale samozřejmě můžu říct, že oni sami od sebe sdělí, když třeba mají přít pozděj, aby sem neměla starost, takže já nevyzvíám.

Děkuju. V každém mezigeneračním vztahu jsou nějaké rozpory. Určitě jsou problémy i u vás. Chci se zeptat, čeho se týkají třeba ta nedorozumění?

Nedorozumění, no většinou to někdy bývá v tom, že si jeden myslí, že člověk nadržuje druhému, a že ho nějakým způsobem upřednostňuje, ale také možná v tom, že má udělat někdo něco a proč to neudělá někdo jiný a tady trošičku tady ty práce spíš kolem toho domu.

A když jste mi řekla, kolik ty vaše děti mají roků, co s vámi stále bydlí, myslíte si, že jaký je důvod, že se stále neosamostatní?

Tak důvod! Dcera vlastně donedávna studovala, takže tam to bylo takové, jako že pokud byla na té škole, tak tá samostatnost by byla trošku složitá a syn ten hodně jezdil po světě, takže se vracel domů a zatím o tom nepřemýšlel, ale tím, že vlastně má přítelkyni tak si myslím, že brzo nastane ta situace, kdy se vlastně budou chtít osamostatnit a budou chtít bývat sami.

Jaké vidíte výhody toho vašeho společného soužití?

No výhody....

Ted' se zeptám pro vás!

Pro mě výhody společného soužití! No...

Pomáhají vám?

Já v tom nějaké velké výhody extra nevidím, protože můj názor je ten, že každá ta generace by měla žít sama od určité doby, ale samozřejmě pomáhají. Pomáhají, i když ne tak, jak by si člověk představoval, ale když je potřeba tak pomůžou.

Takže z toho plyne, že spíš jsou v tom nevýhody?

No...

Z jejich strany!

Z jejich strany určitě, protože si myslím, že málokomu se chce doma nějak extra pomáhat a nevím, co bych k tomu ještě řekla....

Tak já vás nebudu trápit, zeptám se na další otázku, zda syn, který vydělává, přispívá nějakou finanční částkou do té vaší domácnosti?

Přispívá, přispívá, dalo by se říct takovou symbolickou částkou, protože tak jsme se nějak s manželem domluvili, že pokud to není úplně nutné, tak po nich nebudeme chtít nějaké částky – budeme to sponzorovat, jak se říká, pokud budeme moct. Ale určitě přispívá, ale myslím si, že ta částka je symbolická, jenom, aby věděl, že je potřeba taky nějakým způsobem přiložit nějakou tu korunu do společné kasy.

Pomáhá vám ještě nějak jinak, třeba manuálně musí něco dělat, má nějaký úkol za týden, nakoupit nebo cokoliv jiného?

Tak to bych neřekla, to asi ne, ale můžu říct, že on si hodně nakupuje vlastně sám, protože má svůj styl života, je to vegetarián a hodně vlastně si tyhle ty věci obstarává za své. Takže nakupuje si sám, ale když potřebuju, tak samozřejmě nakoupí, když je v obchodě ale jako takovou to povinnost nemá. Třeba jednou za čas posekat zahradu, jo něco pomoci třeba kolem toho domu, ale jinak bych řekla, že nějaké povinnostia uklízet si po sobě své, tak to je jasné. Ale jinak povinnosti, že by měl, které by musel pravidelně vykonávat, tak to nemá.

Myslíte si, že je připraven se sám o sebe postarat?

Myslím si, že určitě, protože je to kluk, který jezdí už od svých 18 let vlastně po světě a byl už často na delší dobu z domova, takže myslím si, že určitě se umí sám o sebe postarat a nedělalo by mu to žádný problém.

Za jakých okolností si myslíte, že by se od vás mohl odstěhovat? Vy už jste to trochu naznačila!

Ano, určitě právě to by byl ten důvod, kdy vlastně s tou svojí přítelkyní by se chtěli nějakým způsobem osamostatnit, takže si myslím, že to by byl jeden z mála, opravdu z mála důvodů, kdy by se odstěhoval.

Co si představujete pod pojmem sociální solidarita?

No sociální solidarita si myslím, že je právě to soužití několika generací a možná také několika, jak bych to řekla pomoci, finanční pomoci, jakékoliv jiné pomoci pokud jeden nemůže, druhý pomůže, ať je to mezi generacemi nebo sourozenci, že by si měli navzájem

tady ty skupiny, které spolu žijí pomáhat a nějakým způsobem být solidární natolik, aby neublížily někomu čímkoliv, ať je to slovem ...

Chtěla byste zmínit ještě nějakou oblast, o které jsme se ještě nebavili?

No nevím, jestli jsme se o tom nebavili nebo to tam nezaznělo, ale já si myslím, že soužití těch generací je dost problematická záležitost a pokud je to jen trochu možné by měla ta každá generace bydlet sama.

Dobře, a chcete se i vy mně na něco zeptat?

No, já bych se chtěla zeptat, jestli máte nějaké jiné zkušenosti, třeba ze svého pohledu nebo hlediska, tady na to soužití dvou generací?

Já mám celkem stejně staré děti, jak jsou ti vaši a mám na to podobný názor jako vy, takže asi to chápeme stejně, myslím, že ta naše generace je na tom úplně stejně tady v tom vnímání tady těchto problémů. Tak to by asi tak bylo všechno, já vám děkuji za rozhovor a nashledanou.

Nashledanou!!!!

PŘÍLOHA P IV: RODINA Č. 1 – OTEC LIBOR

Dobrý den, ráda bych s vámi udělala rozhovor na téma „Podmínky soužití mladých dospělých potomků s rodiči pod jednou střechou.“ Budu vám klást otázky, které se budou týkat vaší rodiny. Vzhledem k tomu, že potřebuji s tímto rozhovorem dále pracovat, proto vás chci požádat o souhlas s nahráváním tohoto rozhovoru formou diktafonu. Je to možné?

Dobrý den! Tak se do toho pustíme!

Souhlasíte s nahrávkou?

Určitě.

Dobře, tak já vám děkuju.

Kolik je vám let?

48.

Zeptám se, kde bydlíte?

V Otrokovicích.

Takže ve městě.

Ano.

Ve velkém domku nebo

Poměrně ve velkém domě.

Jaké je vaše profese?

É ... seřizovač.

A kolik let už pracujete?

To bych musel spočítat?

Dobře, to není tak důležité.

Zeptám se, co pro vás znamená pojem domov?

Domov pro mne znamená poměrně blízký pojem, prostředí, které mám rád, prostředí kde jsem vyrostl nebo prostředí, kde žijí mí blízcí – ti nejbližší.

Jaký vztah mají podle vás vaše děti k domovu?

Hm... myslím si, že tento vztah si člověk uvědomí, až jakoby ten první domov už není, jako by tím prvním domovem, takže zatím si myslím, že ho mají automaticky, že si to neuvědomí.

Kolik máte dětí?

3.

A jaký vztah máte vy ke svým dětem? Potřebujete stále vědět, kde jdou, s kým jdou, co dělají?

Ne, určitě ne, jim stačí, že je mám rád.

A jakým způsobem spolu komunikujete? Vycházíte spolu? Hodně mluvíte doma?

Tak pokud se bavíme o komunikaci slovy?

Ano, je to slovní komunikace.

No ale já se domnívám, že slovní komunikace tvoří zhruba 20 procent z celkové komunikace. Zhruba třebas plus, minus. Ale samozřejmě, že se spolu bavíme, myslím si, že tak jak vyrůstali v naší rodině, bezprostředně komunikujeme o legraci, o starostech a o ostatních věcech. Jinak si ale myslím, že komunikace probíhá ne zrovna těma slovy, myslím si, že dneska to těžiště je hlavně na ty slova, a že to je špatně.

Aha. Říkal jste, že máte 3 děti. Kolik je jim let? Tak 25, 24 a 18.

Ten co má 25, to je děvče nebo chlapec?

Je to syn.

Tak syn.

Jak se díváte na skutečnost, že s vámi stále bydlí?

Tak dívám se, že je to jakoby přirozený vývoj. V poslední době ten vývoj je takový, že ty děti bydlí stále častěji a častěji spíš déle u těch rodičů, což se mi osobně moc nelíbí, protože si myslím, že tím se vlastně odkládá jejich samostatný život.

Vidíte vy nějaké výhody v tom společném bydlení – pro vás myslím?

Nad těma výhodama jsem se nezamýšlel, ale pro mě asi to výhody nejsou. I když asi to není úplně pravda, protože když člověk defacto takto žije s mladou generací, tak i od té mladé generace se dokáže hodně naučit. Mění se technologie, mění se informatika, a ti mladí,

kterí jsou v tomto daleko rychlejší, hbitější nám poskytují to, že alespoň vidíme, děláme s tím nějaké postupy, takže není pravda, že by z toho nebyly výhody, určitě jsou.

A jaké výhody si myslíte, že má váš syn tím, že s vámi bydlí?

No, když mluvíme o těch obecných výhodách mluvím o těch všeobecných výhodách, tak je to mladý pohled na svět, řekněme mladý pohled na svět, který jsme možná měli kdysi taky, ale člověk už zapomíná, člověk vidí, že nejsou některé věci už tak důležité jak si myslí, a také za tu dobu, kdy já jsem byl mladý, se spousta podmínek i třeba hospodářských už změnila, takže... jaké má výhody to, že se mnou bydlí můj syn, pro mne stále? Ted' pro mne?

Ted' pro něho!

Takže pro něho si myslím, že to v podstatě výhody nejsou žádné, že je to zatím nutnost, která ho brzdí od skutečného života. Ted' nepovažuji za výhody to, že má třeba vyprané, že má vyžehlené, že se třeba nají s náma, protože to z mého hlediska výhody nejsou, je to jenom odsunování toho vlastního života, kdy se o sebe bude muset starat sám a on se to bude muset učit. Takže, ted' mu jak kdyby bráníme v tom, aby už mohl existovat sám.

Kolik let ten váš syn už pracuje? Asi? Přiměřeně.

Asi, asi pět let.

Uhm.

A přispívá vám nějakou finanční částkou.

Přispívá. Vyžadujete to?

Ano, určitě ano.

Pomáhá vám nějak jinak, kromě tady té.....

Dá se říct, že ano, ale řekl bych, že v menší míře.

A myslíte si, že je připraven se sám o sebe postarat?

Určitě nikdo, kdo se sám o sebe nestará, na to připraven není, protože přijdou životní překážky, ke kterým se nedostanete, dokud se nedostaví ten samostatný život. Takže nikdo nemůže být připravený, dokud nebude hoděný do vody, tak dotud se nenaučíte plavat. Můžete na suchu zkoušet tempa, ale nikdy, nikdy nebudete na to připravená, až teprve to začnete zkoušet.

Máte strach z toho, že jednou odejde?

Nemám. Je to přirozené.

A za jakých okolností by se to mohlo stát?

Příčiny můžou být různé, ale hlavně si myslím, že to co víceméně vede ty lidi, aby odešli od těch rodičů třeba i s těma partnerama, když už tam s něma bydlí, je hlavně to, že se jim tam něco nelíbí, protože, pokud se jim tam všechno líbí a je o ně postarané tak vlastně není tady důvod, proč by měli absolvovat něco nového, takže něco, co řekněme bude chtít sám dosáhnout a už mu to naše prostředí nebude stačit nebo něco, co se mu nebude líbit nebo něco v čem bude omezený, pak něco, co ho bude nutit vstoupit do toho života. A to rozhodně není to, že se maminka s tatínkem budou o něho do padesáti starat.

Co si představujete pod pojmem sociální solidarita?

Sociální solidarita, řekl bych, že by to mohlo být to, že člověk vycítí na tom druhém to, co potřebuje. Což nemusí být vyloženě materiální, může to být duševní, může to být úsměv, který rozdáte, když jdete kolem někoho, kdo je zrovna smutný, může to být zvednout někomu něco, když někomu něco upadne a samozřejmě ta krajní je ta, že člověk je v nějaké nouzi, bídě, tak tam je ta pomoc, ale zas taková pomoc, která víceméně pomůže do budoucna.

Uhm. Když si představíte vaši generaci a generaci vašeho syna, myslíte si, že má ten váš syn lehčí start do života, nebo je to opačně?

Já se domnívám, že spíš ten start do života je horší, protože jako kdyby ty životní podmínky se zlepšily, a pak samozřejmě nedokáže člověk zmobilizovat v sobě tolik úsilí, snahy, nedokáže být tak pokorný, a to jsou všechno ty důvody, pro které se startuje v životě daleko hůř než nám.

Je něco, na co jste během rozhovoru třeba zapomněl?

Určitě ano, ale to bych musel přemýšlet dál a možná bych si vzpomněl, možná ne!

A chcete se vy mně třeba na něco zeptat? Přemýšlí... *Tak teď jste mne zaskočila otázkou!*

Já bych možná ještě chtěl doplnit, že dnes se řeší vlastně ve vztazích, nebo lidé mají představu, že se všechno řeší slovy, což podle mne není pravda, tak jak jsem řekl na začátku. Podle mě, člověk vyjadřuje vlastně chůzí, pohyby těla, to jak projdete blízko kolem druhého, to jak se na něho podíváte, zamračíte, aniž byste sám nad tím přemýšlel, tak tím vyja-

dřujete určitý postoj k tomu vztahu toho druhého, a ten druhý na to samozřejmě reaguje a strašně se moc mluví, ale hrozně málo si myslím, že i třeba dospělé děti se stydí své rodiče obejmout. A to si myslím, že je prostě chyba, že všechno se slovy vyřešit nedá.

To máte pravdu, ale někdy ty dospělé děti o to obejmutí ani nestojí!

To je pravda, ale proto, že tomu nerozumí. Ono jim to dojde až třeba za pár let.

Dobře. Tak já vám děkuji za rozhovor.

PŘÍLOHA P V: RODINA Č. 1 – SYN ONDŘEJ

Dobrý den!

Dobrý den!

Určitě víte, že jsem dělala rozhovor s vaším tatínkem a s vaší maminkou, mám bakalářskou práci, kterou mám na téma: „Podmínky soužití mladých dospělých potomků s rodiči pod jednou střechou.“ Potřebuji se vás zeptat na pár otázek, jste ochotný mi odpovídat?

Ano jsem!

Vzhledem k tomu, že potřebuji s tímto rozhovorem dále pracovat, potřebuji si ho nahrát na diktafon. Souhlasíte s nahrávkou?

Souhlasím!

Tak já vám děkuju, a zeptám se vás, kolik je vám let?

Je mi pětadvacet let.

Kde bydlíte?

Bydlím v řadovém domku v Otrokovicích.

A s kým bydlíte?

Bydlím s rodiči a dvěma sestrami.

Sestry jsou mladší, starší?

Mladší.

Jaká je vaše profese?

Moje profese.... Vystudoval jsem strojní ekonomku a profese- jsem zaměřen na elektriku, takže elektřina, slaboproud. V současné době pracuju v jedné firmě, která vyrábí počítačové komponenty, a já je montuji.

A jak dlouho už pracujete?

Pracuji už dva roky.

A předtím jste tak dlouho studoval?

Ne, předtím jsem také pracoval, ale v jiné firmě zase.

Takže pracujete už delší dobu!

Ano, pracuji už delší dobu!

Co pro vás znamená pojem domov?

Domov? Smích! To je takové místo, kde mám svoje zázemí, kde chodím spát a kde mám prostě svoje věci. Bydlí tam rodiče.

Vracíte se tam rád?

Jo, vracím se tam rád!

A jaký vztah máte ke svému otci?

Ke svému otci?

Mám s ním dobrý vztah!

Rozumíte si spolu?

Rozumíme si spolu, mluvíme spolu, takže dobrý vztah.

A jaký vztah máte ke své matce?

K matce mám stejný vztah jako ke svému otci, rozumíme si spolu, mluvíme spolu, bavíme se často, takže dobrý vztah máme spolu.

Dále jsem měla otázku, jestli spolu dokážete komunikovat? Tak částečně už jste mi na tuto otázku zodpověděl, máte spolu aj nějaké nedorozumění, s těmi vašimi rodiči?

Většinou ne, když se náhodou něco vyskytne, tak si to spolu vyříkáme, máme takový otevřený vztah, nebojíme spolu komunikovat, takže k nedorozumění většinou nedochází.

A pokud dojde, čeho se to týká?

Čeho se to týká? Většinou úklidu, no smích - mamka je většinou na mne nazlobená, že su bordelář a dělám bordel, že si neumývám náčení a tak. Ale jinak jako takové drobné záležitosti, většinou nákup a takové věci.

Vím, že bydlíte v té domácnosti, co vás k tomu vede, že tam stále setrváváte s rodiči?

No tak co mně k tomu vede!

Zatím nemám nějakou potřebu si něco hledat svého, protože nemám žádnou svojí rodinu, přítelkyni mám, ale současný vztah mi vyhovuje s ní, takže, zatím nic jiného nehledám a bydlím ještě s rodiči.

A jaké z toho pro vás plynou výhody?

Tak výhody z toho plynou takové, že mám vlastně postaráno o své základní životní potřeby, a takové -vlastně mám vypráno, mám navařeno, takže tak, prostě to zázemí tady mám.

Myslíte si, že jsou tam i nějaké nevýhody, když bydlíte společně?

Jo, tak určitě nevýhody tam jsou, že vlastně v tom rodinném domě, je nás tam pět a je tam málo soukromí vlastně, prostě nějaká ta nevýhoda.

A jakým způsobem se podílíte na chodu domácnosti?

No tak na chodu domácnosti se podílím tak, že dělám drobné domácí práce, úklid, vysávám a tak, přispívám na domácnost, tož tak, asi tak normálně.

Říkáte, že přispíváte na domácnost, to jste chtěl sám, nebo rodiče rozhodli, že budete přispívat?

No, tak rodiče rozhodli, že budu přispívat, že už si vydělávám, tak že mám přispívat, smích ... takže tak...

A zdá se vám, že kompenzujete soužití s rodiči dostatečně, tady tou finanční částkou, myslíte si, že to pokryje vaše měsíční finanční náklady?

Jako celé měsíční náklady to určitě nepokryje, ale na ty základní věci, co se musí koupit, nebo co spotřebuju, tak to částečně jako, že uspokojí.

Uvažujete v budoucnu, že byste se odstěhoval a osamostatnil?

No tak určitě nebudu s rodiči bydlet hen do sto let, takže o tom uvažuji, zatím, zatím se nechystám.

Takže, kdy to bude nebo za jakých okolností! Za jakých okolností by se to třeba mohlo stát? Že byste se odstěhoval od těch vašich rodičů?

Kdybych si našel třeba nějakou přítelkyni, která by měla nějaký byt, nebo kdybych si nějaký byt s ní pronajal, nebo prostě tak! Určitě by to bylo kvůli té přítelkyni, ale jako teď momentálně se nehodlám stěhovat.

Co si představujete pod pojmem sociální solidarita?

Tak sociální solidarita? Pod takovým pojmem bych si asi představil, že je to nějaké to soužití vlastně těch členů té jedné domácnosti, že je člověk ochoten tolerovat ty další věci...

Myslíte si, že se to týká třeba i nějaké pomoci?

Jo, tak to určitě jo! Říkám, týká se to té drobné práce, říkám není toho moc, v tom bytě toho moc není, ale každá ta maličkost je taková povzbuzující, rozhodující, mamka se na mne líp dívá, ne dívá, ale je také šťastnější.

A co taková pomoc, třeba když něco potřebuje?

Myslíte si, že...

No, tak ona toho potřebuje víc a víc v poslední době, a nevím čím to je, tak jo, snažím se pomáhat!!!

A co třeba taková solidarita na stáří?

Solidarita na stáří? Ježíš, tak to ještě nevím, já su ještě mladý a si to nedokážu představit, protože rodiče nejsou nijak staří a jako všechno, co potřebují, si zatím zajistí, takže nevím, jak to bude na stáří.

Myslíte si, že té generaci vašich rodičů se žilo, nebo když vstupovali na práh toho jejich dospělého života, že to měli jednodušší jak vy?

No, já si myslím, že to jednodušší měli, protože dneska je taková doba, že člověk neví jak dlouho..., nemá zajištěnou práci, jako třeba měli oni, prostě vystudovali a už věděli, kam půjdou dělat, nebo co budou dělat, té práce bylo ne, že by ji bylo mnohem víc, ale určitě byla větší zaměstnanost, než je v poslední době. Dnes vlastně člověk neví, kdy o tu práci přijde nebo jak dlouho ji bude mít. Jak říkám, jeden den ji může mít, druhý den být nemusí, takže si myslím, že to bylo lepší ta doba, ve které žili. Sice bylo zase zboží o moc míň a nebylo takových možností někam cestovat, než je to dnes, ale určitě ta situace byla daleko jistější. V dnešní době je taková nejistota. Takže ano, měli to lepší.

Hlavně asi pro tu vaši generaci ohledně těch půjček a tohoto je to opravdu daleko složitější, než jak to bylo před těma dvaceti pěti rokama.

No tak ohledně půjček?

Ohledně splácení spíš těch půjček.

Člověk musí uvažovat a investovat takovým způsobem, aby se nějak nezadlužil a aby mu to nezabavili, protože v dnešní době je těch lichvářů a různých takových zbohatlíků, je důležité prostě číst smlouvy, než něco někdo podepíše, prostudovat a zamyslet se nad tím, jestli na to vůbec má nebo nemá.

Chtěl byste ještě zdůraznit nějakou oblast, o které jsme se nebavili?

Oblast, o které jsme se nebavili?

Chtěl byste mi ještě něco dodat, nebo doplnit? Nějakou otázku?

Ne!

Ne ještě se zeptám, je něco na co jste během rozhovoru třeba zapomněl?

Zapomněl?

Není!

A vy, mně se chcete na něco zeptat?

Já, vás se na něco zeptat? Smích

Tak pokud nemáte nic na mně, tak já vám poděkuju za rozhovor, děkuju vám moc.

No není zač!

Nashledanou!

Nashledanou!

PŘÍLOHA P VI: RODINA Č. 2 – MATKA LENKA

Dobrý den!

Dobrý den!

Už jsem dělala rozhovor s vaším manželem i s vaším synem, jak je vám určitě známo, na téma „Podmínky soužití mladých dospělých potomků s rodiči pod jednou střechou“. Abych to měla kompletní, chci i vás požádat o rozhovor, proto vás chci požádat o svolení s nahráváním.

Souhlasíte s nahráváním rozhovoru na diktafon?

Dobře, takže souhlasíte jak s rozhovorem, tak s nahráváním.

Ano.

Já se vás zeptám, kolik je vám let?

50.

Co děláte?

Pracuji ve firmě, která vyrábí automobilové těsnění a různé podložky. Pracuji manuálně.

Jste v práci spokojena?

Spokojena moc nejsem, je to velmi náročná práce, co se týká fyzické námahy. Pracuji zde 7 let a přemýšlím o změně zaměstnání. Chtěla bych pracovat jako plánovačka nebo skladová účetní. Zatím jsem ráda, že mám aspoň tuhle práci.

Dobře. A kolik máte dětí?

Mám 2 syny a dceru.

A můžete mi o nich něco říct?

Synům je 27 a 26 roků, dceři 23. Synové pracují, dcera ještě studuje poslední rok vysokou školu.

Uhm. A jak dlouho vaši synové pracují?

Vzhledem k tomu, že také studovali, tak pracují tuším 2 roky.

A bydlíte společně?

Starší syn se vloni odstěhoval. Jeho přítelkyně si našla podnájem a chtějí si vyzkoušet společné bydlení. Druhý syn s dcerou bydlí s námi.

Bydlíte na vesnici nebo ve městě?

Na vesnici, v domku, který jsme si s manželem společně postavili.

Jaký mají vaše děti vztah k domovu, podle vás?

Já si myslím, že pozitivní, je to vidět hlavně na synovi, který se odstěhoval. Pokud má čas, zastaví se každý den. Kdyby se mu u nás nelíbilo, určitě by tak často nejezdil. Vidím to tak, že nejezdí na návštěvu, ale domů. Má tu i nadále zařízený svůj pokoj. U druhého syna a dcery by to bylo podobné. Aspoň z mého pohledu.

A jaký vztah máte ke svým dětem vy?

Já ho mám velmi pozitivní, jsem narozená ve znamení Býka, a toto znamení je znamením rodiny a já se pro tu rodinu snažím udělat maximum a hlavně dělám to ráda.

Hm. Když vezmeme věk vašich dětí, máte potřebu stále vědět, kde jsou, s kým jsou a kdy se vrátí domů?

Co se týká toho syna, který se odstěhoval, tak u něho tu potřebu nemám, ale o druhém synu a dceři to vědět chci. Je mi jedno, kde jsou a s kým, ale zajímá mne, kdy se vrátí. Pokud se někde zpozdí, třeba o hodinu a nedají mi vědět, tak jim zavolám, zda jsou v pořádku. Oni, ale ví, že mám o ně starost, tak se většinou ozvou sami.

Pak by mne také zajímalo, jakým způsobem spolu komunikujete?

Komunikace v naší rodině je bez problémů, hlavně já se zajímám o každého, jak se měl, co se mu přihodilo, atd. Vidím, že i sourozenci mezi sebou komunikují dostatečně. Pokud má někdo problém, snažíme se mu v rámci možností pomoci. Rozhodně si problémy nenecháváme pro sebe, ale někomu z rodiny se svěříme.

Hm. Takže spolu vycházíte bez problémů? Komunikace má své slabé stránky, také silné stránky, můžete mi říci, pokud problémy vznikají, tak čeho se týkají?

Nějaká nedorozumění vznikají v každé rodině, v té naší z mého pohledu to vidím jenom z pozice názorů a životních zkušeností dvou generací. Myslím si, že já a manžel se na život díváme zodpovědněji, jak naše děti. Někdy bychom určitou věc řešili každý jinak, ale snažíme se domluvit, a necháme zvítězit zdravý rozum. Ještě si vybavuji, že mým dětem není

moc příjemné, když po nich chci, aby dělali nějakou práci, do které se jim vůbec nechce. Nezbyvá mi, než počkat, nebo si práci udělat sama. Nemají rádi, když jim říkám, co mají dělat.

Jak se díváte na to, že váš syn, který si vydělává, by mohl pomalu vylétnout z toho hnízdečka, zůstává stále bydlet s vámi ve vašem domě?

Já jsem nad tím vůbec nepřemýšlela, teď když se nad tím zamyslím, tak mi to přijde normální. Nevím, proč by měl platit zbytečně podnájem, když máme velký dům, kde má každé dítě svůj pokoj. Já jsem ráda, že je tady. Starší syn odešel proto, ne že by se mu doma nelíbilo, ale protože jeho partnerka našla podnájem, a chtěla si vyzkoušet společné bydlení, takže on ji tímto způsobem následoval. Druhý syn, který zatím bydlí doma je určitě spokojený. Má navařeno, uklizeno, vypráno a vyžehleno a ještě ušetří spoustu peněz, které by jinak dal za nájem. Vzpomínám si, že nedávno jsem mu zavolala ať koupí rohlíky. Dopadlo to tak, že na ně zapomněl, takže je vidět, co se týká řešení stravy je zcela bez starostí. Dcera ještě studuje, takže je samozřejmé, že bydlí doma.

Z toho plynou určité výhody i nevýhody, můžete mi konkrétně říct jaké výhody a nevýhody plynou z tohoto společného bydlení?

Kladná stránka z mého pohledu je v tom, že mi pomohou, když potřebuji – musím je většinou o pomoc požádat. Sice ten syn, co je doma, se zeptá, co má dělat, ale to proto, aby si co nejdříve splnil pracovní povinnost, a už se při práci vidí úplně jinde. Kolikrát ta práce podle toho tak vypadá. Má ostráhat zlatý déšť, když se jdu na něj podívat, tak místo kulatého tvaru vidím ze země vyrůstat 10 větviček. Tady začínají ty problémy v komunikaci. Z jeho pohledu máme keře, záhonky, trávu a já nevím co ještě všechno zbytečně, všechno se dá koupit, já to vidím úplně jinak. Dcera ta mi pomáhá hodně, hlavně s úklidem a s vařením.

Hm. Budeme se bavit o tom vašem synovi, který bydlí doma, o kterém celá tato práce je. Přispívá také on finanční částkou na chod domácnosti?

Nepřispívá, nikdy jsem to po něm nechtěla, já když jsem bydlela u svých rodičů, také jsem jim peníze nedávala. Něco jiného by bylo, kdybych viděla, že nedokáže peníze šetřit, nebo že chodí často po hospodách, nebo nadměrně kouří. Tak to bych po něm chtěla peněz docela dost, třeba i 6000 s tím, že bych mu je ukládala.

Uhm, takže finančně vám nepřispívá, naopak to kompenzuje prací. Tu práci po něm vyžadujete?

Ano, tu vyžaduji! To je přesně tak! Tu vyžaduji! Kdyby doma nedělal, tak to už by tu byl jako na rekreaci. Musí být připravený do své nové domácnosti a vědět, že dělat se musí i doma. Takže tím, že po něm nechci žádné peníze, tak musí doma pomáhat.

A je ta pomoc dostatečná?

Nikdy jsem nad tím nepřemýšlela a stanovovat nějaké rovnítko není potřeba. Mi to tak vyhovuje.

Tak vzhledem k tomu, že je to syn, který už delší dobu pracuje, vydělává si už nějaký ten rok, zajímalo by mne, jestli si myslíte, že je připravený se sám o sebe postarat?

Určitě ano, byl na 3 měsíce v zahraničí, a myslím, že neměl problém. Vzpomínám si, že když se vrátil, tak sliboval, jak začne vařit, ale zůstalo jenom u slibů. Zvítězilo pohodlí.

Máte strach z toho, že jednou z vašeho domu odejde natrvalo?

Nebojím se toho, vím, že to nebude brzy, protože zatím nemá důvod.

Co by se muselo stát, aby odešel?

Musel by mít partnerku, která by si s ním chtěla vyzkoušet společné bydlení. To zatím nehrozí, protože jeho současná partnerka, by měla ještě několik let studovat a ona přes týden bydlí na opačném konci republiky. Nebo, by si postavil rodinný dům. To zatím také nehrozí.

Kdyby tedy odešel, myslíte si, že by jeho odchod mohl nějakým způsobem ovlivnit vás?

Já myslím, že ne, on by se také rád vracel, stejně jako ten první syn, ten je u nás skoro každý den.

Když vám řeknu pojem sociální solidarita, co se vám vybaví, jaká asociace?

No vybaví se mi vzájemná pomoc dvou generací. Tak jako my se snažíme pomáhat svým dětem, doufám, že také ony pomohou ve stáří nám.

A v čem konkrétně byste si představovala tu pomoc?

Třeba budu potřebovat zavést k lékaři nebo obstarat nákup, popřípadě střechu nad hlavou u některého z nich. Nevím. Nevím ani, jak ony na tom budou finančně, doba je nejistá, ne-

mají žádnou pomoc ani ze strany státu, např. si pamatuji, že když my jsme byli mladí, tak stát poskytoval novomanželské půjčky, nebo nenávratnou půjčku na stavbu domu. Tehdy to byla částka 120 000 Kč. Za to se dala postavit celá hrubá stavba. To byla ohromná pomoc. Dneska nic takového není ani nebude. Jeden z mých vedoucích říká: Doba je zlá, a myslím si, že v nečem má pravdu. Hlavně pro ty mladé.

Které z vašich dětí si myslíte, že se o vás na stáří postará?

To vůbec nevím, Netroufám, si ani odhadnout.

Ještě bych se vás zeptala, jestli je něco o čem byste mi chtěla říct, o čem jsme se ještě nezmínili?

Já nevím, já si myslím, že jsem řekla všechno.

Ne nechci.

Tak, děkuji vám za rozhovor!

Prosím!

Nashledanou!

Nashledanou!

PŘÍLOHA P VII: RODINA Č. 2 – OTEC JAN

Dobrý den, jmenuji se Ludmila Horsáková a stejně jako s Vaším synem tak s Vámi bych ráda udělala rozhovor. Nutno podotknout, že se nahrává, proto Vás chci požádat o souhlas. Souhlasíte tedy s nahráváním?

Ano, určitě.

Děkuji. Mé téma zní „Podmínky soužití mladých dospělých potomků s rodiči pod jednou střechou.“ Nejdříve bych se Vás ráda zeptala, kolik je Vám let.

54.

Jaká je Vaše profese?

Pracuju jako dělník v automobilovém průmyslu. Pracuju ve směnném provozu, proto je to časově náročnější, ale su spokojený.

Bydlíte ve městě, nebo na vesnici?

Máme rodinný dům na vesnici, je vícegenerační. Ve městě bych žít nemohl. Tady máme všady přírodu, kterou mám rád a cítím se tu dobře.

Kolik máte dětí?

3, dva syny, a jednu dceru. Synům je 27 a 26 let. Dceři pak 23.

Jaký vztah mají podle Vás vaše děti k domovu?

No, hmm, myslím, že dobrý, aspoň podle mě není nic, co by jim tu chybělo. Nejstarší syn už s náma nebydlí, našel si s přítelkyní podnájem, ale to nic nemění na tom, že je u nás skoro každý den. Máme společného koníčka, kterým je myslivost, dom se rád vrací i kvůli tomu, ale myslím, že je taky rád, když nás může zase všechny vidět. Ostatní děti bydlí s náma doma, zatím se nikam stěhovat nechcou, proto si myslím, že se doma cítí všichni dobře. Druhý syn pracuje, dcera chodí na vysokou. Tak su spokojený.

Takže dvě děti bydlí doma, syn ne, ale vídáte se často?

Ano.

Jaký vztah máte ke svým dětem Vy?

Tož, dobrý, jak jsem řekl, s nejstarším synem mě spojuje koníček, s ostatníma, ale aj s ním si rozumím bez problémů. Vycházíme spolu dobře a to je hlavní.

Potřebujete stále vědět co, kde a s kým dělají?

Paní, to ne, sů dospělí, at' si dělajů co chců. Je to jejich život.

Jakým způsobem spolu komunikujete? Vycházíte spolu?

Tak bavit se spolu nemáme problém, určitě sů problémy všady, ale tak nevím o žádných vyhocených situacích, že by mezi náma byly. Sem tam se hádáme, ale na druhů stranu se zas dokážem domluvit. Takže bych to zhodnotil, že spolu vycházíme dobře.

Čeho se týkají konkrétní nedorozumění?

No, děcka si myslí, že su ze staré školy, to sice jo, ale taky vím, že ta stará škola má něco do sebe. Dnes chců mět všeci všecho hned, ale to tak nefunguje. Taky mám rád věci na svém místě, když si něco půjčja, měli by to vrátit, stává se, že už tu věc nenajdu, nebo je pokažená, a tak vznikají ta nedorozumění. Ale není to podle mě nic vážného. Já dycky říkám, „až budete mět svoje, dělajte si co chcete“, ale když býváte u mne, bude to, jak chcu já. A to je myslím logické.

Jak se díváte na skutečnost, že Vaše dospělé dítě, tedy mluvíme o Vašem synovi, že s Vámi stále bydlí?

Neřeším to, bydlí, bydlí. Petr pracuje, chce stavit, tak si chce vydělat, já to chápu. Dnešní doba je pro ty mladé těžká. Nikdo jim nepomože. Dcera studuje, tak to je samozřejmé, že doma bydlí, ale i kdyby nestudovala, nebo syn nepracoval, vyháňat je nikdy nebudu. Tady sů doma.

Jaké v tom vidíte výhody?

Tak třeba, že možem být spolu. I když mám tu práci na směny a často se nevidíme, tak jsem rád, že tu pořád bydlí. Sem tam mi syn pomože, když potřebuju.

Jaké v tom vidíte nevýhody?

Tak to nevím, paní, žádné nevýhody nevidím.

Jakým způsobem se Váš syn podílí na chodu domácnosti?

Tak co je potřeba, sem tam něco pomože, jak jsem říkal, třeba poseče zahradu, udělá dřevo, ryje pole ted'kom před zimů, nebo zatopí. Co je potřeba. V domácnosti pracuje hlavně dcera a manželka. Práce máme rozdělené. Myslím, že každý ví, co má dělat, a co je potřeba. Aspoň já jo. Pak záleží na tom, kolik má kdo času.

Přispívá Vám nějakou finanční částkou? Jak velkou? Vyžadujete ji?

To ne, nic po něm nechceme, já jsem rodičem taky nic neplatil. Podle mě to tak má být.

Pomáhá Vám, jak jste říkal. Vyžadujete to?

Jak jsem už říkal, pomáhá, s čím je potřeba, tu práci po něm nevyžaduju, ale je to přirozené. Myslím, že mu samotnému by bylo blbě nedělat nic. Ale má moc koníčků, fotbal, kolo a tak, takže stejně nemá moc času.

Myslíte, že soužití s Vámi kompenzuje Váš syn dostatečně?

Jo, asi jo, co mu řeknu, to udělá. Třeba ne hned, že, ale udělá to. To mi stačí. Já taky nedělám všechno hned, jak si kdo usmyslí, taky toho mám moc. Asi to má po mně.

Myslíte si, že je připraven se o sebe postarat sám?

Já doufám, že jo, aspoň to říká. Tak tomu chcu věřit. Ale myslím, že má dost rozumu.

Máte strach z toho, že jednou odejde?

Nemám, já jsem taky odešel, musí to přijít, musí to tak být. Ale on se bude vracet, takže nemám strach.

Za jakých okolností by se to mohlo stát?

Tak kdyby se to v něm zlomilo, tak klidně hned bez důvodu. Ale jak ho znám, nic ho nežene. Jeho přítelkyně má ještě dlouho studovat. A on sám od sebe nikam nepůjde. Proč, tady má všechno, co potřebuje, uvařené, vyprané.....

Myslíte si, že Vás jeho odchod může nějak ovlivnit?

Ne, nijak mě neovlivní. Když bude potřeba, tak mi určitě pomože, když zavolám a co víc potřebuju. Manželka to bude prožívat víc, je na děckách závislá. Potřebuje vědět, kde jsou, jestli se jim něco nestalo, to já ne, mě je to jedno. Je to jejich život, jaký si ho zařídí, takový ho budů mět.

Co si představujete pod pojmem sociální solidarita?

Asi to, že si budem pomáhat, když to bude někdo z nás potřebovat.

Chtěl byste zdůraznit ještě nějakou oblast, o které jsme se bavili?

Nechtěl.

Je něco, na co jste během rozhovoru zapomněl?

Nevím, asi nic...

Chcete se na něco zeptat vy?

Ne, jen bych si tu vaši práci potom rád přečetl.

Dobře, děkuji Vám.

Nemáte za co.

PŘÍLOHA P VIII: RODINA Č. 2 – SYN PETR

Dobrý den!

Dobrý den!

Jak jistě víte, téma mé bakalářské práce má název „Podmínky soužití mladé generace s rodiči pod jednou střechou“. Chci poprosit vaši rodinu, zda by byla ochotna mi poskytnout několik informací k tomuto tématu. Jste také vy ochotný mi poskytnout rozhovor? Rozhovor je anonymní. Chci vás poprosit o souhlas s nahráváním tohoto rozhovoru. Jste ochotný mi souhlas dát?

Ano!

Tak děkuji!

Takže už se to nahrává. Téma moje jste slyšel.

Co pro vás znamená slovo domov?

Domov?

Co si představíte pod tímto slovem?

Domov je místo, kde se rád vracím, rodinu, zázemí, prostě místo, kde se cítím dobře a to' vše.

Zeptám se vás kolik je vám let?

26.

To znamená, že už máte ukončené vzdělání. Co všechno jste studoval?

Studoval jsem střední školu se zaměřením na slaboproud a vysokou školu se zaměřením na zabezpečovací systémy.

Kolik let už pracujete?

Momentálně pracuji už 2 roky.

Pracujete ve svém oboru, který jste studoval?

Více méně ne, ale mé zaměstnání zahrnuje některé oblasti, které jsme probírali.

Jste v práci spokojený?

Ano, v práci jsem spokojený, práce je i mým koníčkem.

Chci se zeptat. V práci jste více, než 8 hodin denně?

Ano, práce mi zabírá více než 8 hodin denně, jelikož jsem mladý, tak si myslím, že by mladí měli být vstřícní a vážit si svého zaměstnání, kór, když se jedná o první zaměstnání.

Takže toto je vaše první zaměstnání, pracujete v něm 2 roky, jste spokojený, chci se zeptat, máte čas i na své koníčky?

Ano, na své koníčky si také najdu čas. Mezi mé koníčky patří kopaná, které se věnuji 2x týdně a dále kolo – to jenom přes léto, v zimě také sporty, ale na to mám dost času o víkendu. Čas na knížky si také udělám, takže jak říkám, práce mně v tomto také nebrání.

Takže bydlíte společně s rodiči a se svými sourozenci. Kolik máte sourozenců?

Sourozence mám 2, jednu sestru mladší a staršího bratra.

Starší bratr, jak vím, ten už se vloni odstěhoval ze společné domácnosti, chci se zeptat, jaké byly vaše pocity – záviděl jste mu, byl jste rád, že se stěhuje?

Abych řekl pravdu, o tom jsem ani nepřemýšlel, vyzkoušel jsem si rovněž bydlet sám, nevidím na tom nic zajímavého nebo specifického, určitě se dá také vydržet a v těchto letech, jelikož je bratr o rok starší, děti přece vylétávají z hnízda a myslím, že to byl jenom pochopitelný krok, který jednou nastat musel.

Říkal jste, že jste bydlel sám, jak dlouho jste bydlel sám? Proč jste se odstěhoval?

Já jsem se neodstěhoval, já jsem byl na studijní stáži v zahraničí na dobu 3 měsíců, a tam jsem si vyzkoušel starat se sám o sebe, chodit do zaměstnání, a tam jsem byl odkázaný sám na sebe, bydlel jsem v bytě 2+1.

Když jste se vrátil, neuvažoval jste, že uděláte podobný krok, a odstěhujete se od svých rodičů a tím pádem si založíte svoji domácnost?

Tak samozřejmě, že jsem o tom přemýšlel, ale zvážil jsem pro a proti a ještě jsem se rozhodl zůstat. Zatím mne k odchodu nic netlačí, momentálně mám přítelkyni, která je o rok mladší, o společném životě zatím neuvažujeme, zatím bydlím u rodičů a nemám ani v plánu v blízké době na tom nic změnit.

Říkáte, že bydlíte u rodičů. Přispíváte nějakým způsobem na chod domácnosti, nebo účastníte se nějakých prací?

Na chod domácnosti přispívám více méně jenom tou prací, mí rodiče po mně žádné finanční prostředky nepožadují, nicméně se snažím v rámci svých možností ať pracovních nebo svého volného času věnovat se i práci v domácnosti, ať už na zahradě případně i doma.

Co obnáší ta práce v domácnosti nebo doma, jak říkáte, že pomáháte?

Tak doma je to starost o svůj vlastní pokoj, nebo když potřebuje některý z rodičů s něčím pomoci, ať už s úklidem domu, se tomu také nebráním, nicméně v poslední době toho není zrovna velké množství, to bývalo dříve, teď se soustřeďuji spíš na tu práci venku, na tu těžkou práci co je pro chlapy, jak bych to jinak řekl a práci co se jedná o úklid, nechávám na své mamince a své sestře.

A jak říkáte, že pracujete venku, jaká ta práce je, co děláte?

Co se týká práce venku, tak to se jedná především o práci na zahradě ať už o sečení trávy, manipulace s půdou, což je rytí, překopávání, nebo stříhání stromků, příprava dřeva na zimu, štípání, řezání a úklid kolem domu.

Takže vy defakto své živobytí kompenzujete tady tou prací?

No, tak máme to tak nějak u nás nastavené, když nepřispívám finančně, snažím se pomoci aspoň tímto způsobem.

Myslíte si, že ta práce je dostatečná, že to kompenzuje ty vaše potřeby?

Tak asi né, to vím moc dobře, ale prostě snažil jsem i já osobně navrhnout rodičům nějaké příspěvky ale ti po mně nic nechtěli, tak se snažím v rámci možností takto pomoci.

Pokud byste měl platit určitou částku, jaká by ta částka měla být v dnešní době?

Tak jelikož jsem si vyzkoušel ten pobyt v zahraničí a ta částka se pohybovala pro mé vlastní potřeby okolo 10 000, myslím si, že rodičům by mohlo stačit něco kolem 3 tisíc.

Takže, za 3 tisíce si myslíte, že je veškerá strava, teplo domova, vyprání?

Víceméně ano, protože беру v potaz, že tu nebydlím sám, rozčleňuji tady ty finance do té skupiny, že tu jsme například 4, jó, já, sestra, otec a matka, takže si myslím, že kdybych to vynásobil třeba čtyřma jo, což je zhruba 12 000 tisíc, tak si myslím, že pro čtyřčlennou rodinu, v rodinném domě na venkově, kde si dřevo děláme sami, by ta částka měla být dostačující.

Mhmmmm.

Co by se muselo stát, popřípadě jaká situace by musela nastat, abyste se rozhodl odstěhovat od rodičů?

Tak, určitě si myslím, že jednou tato situace nastane, určitě i já se budu chtít postavit, jak se říká na vlastní nohy, a s přítelkyní založit si vlastní domácnost, rodinu, mít děti, a to by byla jedna varianta, která by určitě nebránila mému odchodu z tohoto domova, kde momentálně žiji. Nebo i další varianta by byla, která si myslím, že je taky dost pravděpodobná. Časem budu chtít odejít i sám, přemýšlím o stavbě rodinného domku. Takže, pokud si postavím domek, tak je samozřejmé, že se do něho nastěhuji.

Vím, že Vaši rodiče mají velký dům, neuvažoval jste někdy, že byste s nimi zůstal bydlet? Je zde možná přestavba a také možnost samostatného bydlení.

Tak víceméně asi i ano, ale nevím, k čemu by to vedlo. Naši jsou trochu nepřizpůsobiví (smích) k mým potřebám, je těžké s nima někdy vyjít, takže z tohoto důvodu se domnívám, že tato skutečnost se asi nikdy nestane.

Podle toho, jak jste mi před chvílí naznačil, jsem měla představu, že se svými rodiči vycházíte velmi dobře, chci se zeptat, jak vycházíte se svým otcem, jaký k sobě máte vztah?

Tak asi přátelský, ale.....,

V čem tkví podle vás to, že byste si s ním nerozuměl v budoucnu, co se týká bydlení, myslíte si, že by vám poroučel, nebo byste musel dělat podle něho, nebo by se vám nepřizpůsobil, nebo s Vaší partnerkou by měl problém?

Tak, spíše bych zde řekl, že se jedná o náhled na svět, otec má trochu takové cítění jako před 20 lety, není až tak přizpůsobivý novým technologiím nebo určitým změnám. Vše má rád zajeté ve starých kolejích, určitě si nedovedu představit, že by mi dal nějaké povolení na nějakou rekonstrukci domu, případně nějaké větší zásahy i v okolí domu. Jo, myslím, že by to bylo těžké vyjednávat s ním o těchto možnostech. A bez těchto zásahů, si nedovedu představit zde zůstat a bydlet se svojí budoucí rodinou.

A vztah k vaší matce?

Tak, tam je to velmi podobné, né, že by neměla ráda změny, to zase ano oproti otci, ale ta si taky pořád, jak se říká, hrabe na svojem písečku. Když jí někdo dělá zásah do zahrádky nebo do okolí, tak se k tomu vždycky vyjádří spíše negativně. Udělá radši všechno sama, i zde padne vždycky kosa na kámen. Tak prostě v těchto věcech si nerozumíme, no. Moje

přítečkyně by nechtěla zůstat bydlet ani se svými, ani s mými rodiči. Uvažujeme do budoucna o stavbě malého, rodinného domu nízkosporného.

Zeptám se, když vám bylo třeba 18, toužil jste po tom bydlet samostatně, třeba odstěhovat se od rodičů?

Ne, to.....

Byl jste spokojený v domku, kde bydlíte?

V 18 jsem o odchodu z domova vůbec neuvažoval. Studoval jsem a byl spokojený. Já svůj pokoj mám o patro níž než, kde bydlí ostatní členové rodiny, takže mám svůj klid, když potřebuji.

Jaké výhody pro vás plynou z toho společného bydlení?

Výhody? Tak, výhod to má nespornou řadu. Určitě se nemusím starat o přípravu jídla. Dále si nemusím prát, žehlit, to vše obstará moje mamka. Když člověk bydlí sám, musí se o všechno starat. Tady platí, že kdo je doma nebo přijde brzy, tak zatopí a je teplo pro ostatní. Nemusím platit nájem a tím pádem mám větší možnost nějakou tu korunu ušetřit.

Říkal jste, že rodiče po vás nikdy peníze nechtěli, chci se zeptat, máte třeba za úkol obstarávat pravidelně nějaké nákupy?

Tak dané pravidla nemáme, ale když jedu do města, tak se zeptám, co je třeba koupit, v tom nevidím problém.

Jaké nevýhody Vám přináší společné bydlení v této rodině?

No tak, co se týče nevýhod, já osobně ani nevýhody žádné velice nemám, já jsem si na ty záporné věci v rodině zvykl, nemám potřebu na někoho tlačit, ať se mění, to mi zas tak nevadí, maximálně, že někdy člověk potřebuje mít čas na sebe, a pořád někdo chodí, že něco potřebuje. Tak to člověka někdy až otravuje. S tím, ale musím počítat i ve své domácnosti, moje žena nebo děti budou také stále něco po mne chtít.

A co se týká komunikace v této rodině, myslíte si, že je dostatečná, vykládáte si? Probíráte svoje zážitky ze zaměstnání?

No víceméně ano, možná až moc, někdy si připadám jak u výslechu. Prostě když má někdo problém – potřebuje s něčím poradit, tak si o tom povykládáme a snažíme se najít nějaké řešení, tady v tom je stav takový, jaký by měl být.

Chtějí rodiče vědět, kde jdete, kdy přijдете?

Tak ano, asi protože pořád bydlím s matkou a otcem, ze strany otce ten zájem tak velký není jak ze strany matky, když jdu někam ven, ale ze strany matky – ta pořád ke mně přistupuje jako ke 14 –letému synovi, pořád se ptá, kam jdu, v kolik se vrátím, říká mi ať opatrně, víceméně to pramení z jejich starostí a z jejího mateřského pudu je to také přirozené, připadám si jak malé dítě.

Myslíte si, že s vámi chce manipulovat, nebo má o vás strach, že to pramení z té starosti?

No to určitě si myslím, že se jedná o ten strach, nějaká manipulace určitě ne.

Nezakazuje vám nic?

Ano, to určitě ne.

Můžete si dělat, kdykoliv co chcete?

Víceméně ano, to zase přistupuje k tomu tak asi, jak by měla, to spíš jde o tu starostlivost, aby věděla, kde jsem a případně, abych se jí hlásil. Když se dlouho nehlásím, tak volá, zjišťuje prostě, ale na tom nevidím nic špatného, dokud bydlím doma, tak má strach, když bych byl někde jinde, tak určitě už zjišťovat, kde jsem, a kdy se vrátím, nebude.

Z toho všeho usuzuji, že jste spokojený se současným bydlením.

Jak říkám, nic mi tu v podstatě nechybí. Momentálně mám prostě v úmyslu ušetřit nějaké peníze a později se postavit na vlastní nohy. Jsem si vědom, že pokud neplatím za nájem a stravu ušetřím nemalé peníze.

Vidím, že si tu finanční dotaci, dále se to tak nazvat ze strany vašich rodičů plně uvědomujete!

Vše se odvíjí od příjmů rodičů, pokud oba pracují, mají dva příjmy, já mám takový názor, že prostě oba dva už mají nad 50 let, a víceméně mají zbudované, co potřebovali, tak si myslím, že oni už teď defakto si chtějí něco ušetřit na stará kolena, k životu už toho moc nepotřebují. Já bych na jejich místě jednal stejně.

Co si představíte pod pojmem sociální solidarita?

V rodině si představuji pomoc, jeden druhému. Vím, že i dnešní zákony pamatují s pomocí mezi generacemi. Jedná se hlavně o finanční pomoc mezi generacemi. Já se také pokud mi

to podmínky dovolí, budu snažit rodičům pomáhat. Nikdo nevíme, jak bude fungovat důchodový systém za dvacet, či třicet let.

Když si představíte generaci vaši a vašich rodičů, myslíte si, že jejich start do života byl jednodušší nebo složitější než ten váš?

Určitě ho měli jednodušší. Byla jistota zaměstnání, my můžeme navštěvovat na rozdíl od nich všechny krajiny, ale pokud nemáme jistotu zaměstnání a peníze, tak je nám to k ničemu.

Z mé strany je to všechno, chcete i vy se mne na něco zeptat?

Já na vás určitě žádný dotaz nemám.

Tak já vám moc děkuji, a někdy třeba nashledanou.